

Erasmus+

UDHËZUES PËR PUNËTORËT RINOR ROMË

MBI SHKRIM LEXIMIN NË MEDIA

Erasmus+

Co-funded by the
Erasmus+ programme

Përmbajtja

Fjalor termash	3
Hyrje	4
Çfarë është shkrim-leximi në media?	6
Pse është i rëndësishëm shkrim-leximi në media?	8
Edukimi për shkrim-leximin mediatik	9
Ndikimi i mediave në vlerat, qëndrimet dhe stereotipet	16
Përdorimi i mediave në edukimin për shkrim-leximin mediatik	17
Dekodimi i mesazheve mediatike	17
Mësimi i shkrim-leximit mediatik për të rinjtë nga grupet në nevojë (disavantazh)	18
Elementet e shkrim-leximit në media	20
Pjesëmarrja	20
Kredibiliteti	20
Identiteti	21
Privatësia	21
Autorësia	22
Sesioni 1 – Njohja me njëri-tjetrin	23
Sesioni 2 – Media përgjatë viteve / ndarja dixhitale	24
Sesioni 3 – Komunikimi i ndërmjetësuar nga kompjuteri	26
Sesioni 4 – Wiki ditari (zhurnali)	28
Sesioni 5 – Si funksionojnë veglat e hulumtimit	30
Sesioni 6 – Informacioni në internet	33
Sesioni 7 – Rreziqet në Internet	35
Sesioni 8 – Identitetet tona në internet	37
Sesioni 9 – Vetë-prezantimi në botën online	39
Sesioni 10 – Privatësia online (në internet)	41
Sesioni 11 - Privatësia në internet 2	42
Sesioni 12: Privatësia në internet: Identifikimi i informacioneve të rrezikshme	43
Sesioni 13: Siguria në internet	45
Sesioni 14: Përdorimi i përmbajtjes nga interneti	46
Sesioni 15: Hyrje në të drejtat autoriale	48
Sesioni 16: Zhvillimi i përmbajtjes	50
Bibliografia	51

Fjalori termash

Avatar	një imazh elektronik që përfaqëson dhe mund të manipulohet nga një përdorues kompjuteri
Blog	një faqe në internet që përmban reflektime personale personale, komente dhe shpesh hiperlidhje, video dhe grafika fotografike të siguruar nga shkrimtari
Komunikimi i ndërmjetësuar nga kompjuteri	një lloj komunikimi që ndodh përmes përdorimit të një kompjuteri në rrjet (posta elektronike, biseda, forumi në internet)
Cookies	një dosje e vogël ose një pjesë e një dosje të ruajtur në kompjuterin e një përdoruesi të World Wide Web, krijuar dhe lexuar më pas nga një server në internet, dhe që përmban informacion personal
E drejta e autorësisë	e drejta ekskluzive ligjore për të riprodhuar, botuar, shitur, ose shpërndarë çështjen dhe formën e diçkaje (të tilla si një vepër letrare, muzikore ose artistike)
Creative Commons	një grup licencash të ndryshme që lejojnë njerëzit të ndajnë veprën e tyre të mbrojtur, nga e drejta për të kopjuar, redaktuar, ndërtuar, etj.
Cyberbullying Bullizmi ne Internet	Procesi mendor i konceptimit në mënyrë aktive dhe me shkathtësi, zbatimit, analizimit,
Mendimi Kritik	sintetizimin dhe vlerësimin e informacionit për të arritur një përgjigje ose përfundim

Hyrje

Duket se nuk ka pasur një kohë më të kontestuar për atë që është informacion i vërtetë. Në epokën e zgjerimit të jashtëzakonshëm të lajmeve të rreme, shkrim-leximi në media është bërë një nga mjetet kryesore për t'iu kundërvënë këtij problemi. Sidoqoftë, shkrim-leximi për media nuk mund të zhvillohet brenda ditës. Temat bashkëkohore të shkrim-leximit mediatik kanë tendencë të organizojnë rreth pesë temave kryesore: pjesëmarrja e të rinjve, trajnimi i mësuesve, mbështetja e prindërve, iniciativat e politikave dhe ndërtimi i bazës së provave. Ndërsa brezat e rinj rriten me mjete të ndryshme dixhitale dhe mbështeten në një masë të madhe në këto mjete për marrje të informacionit dhe komunikimin me botën, rëndësia e njohurive dhe aftësive për t'i përdorur këto media në mënyrë etike dhe efektive është gjithnjë e më e rëndësishme. Këto media të reja janë dukshëm të ndryshme nga mediat tradicionale, të tilla si gazetatat, TV apo radio. Në këto terma, shkrim-leximi në media nuk është një koncept i ri, por rëndësia dhe përparësia e tij në një komunitet zgjerohet me zgjerimin e mediave dhe strategjive të reja për shpërndarjen masive të informacionit. Në mediat tradicionale, komunikimi masiv është më i centralizuar, në kuptimin që informacioni shpërndahet përmes një numri relativisht të ulët të mediave. Në mediat sociale, çdokush mund të bëhet burim i një mesazhi dhe të shpërndajë përmbajtje në miliona njerëz të tjerë. Kjo, nga njëra anë ofron mundësi për demokratizimin e medias, por gjithashtu zgjeron gjerësisht mundësinë për lajme të rreme dhe propagandë. Sidoqoftë, me grupin e duhur të aftësive, individët mund t'i lexojnë në mënyrë funksionale këto mesazhe dhe të bëjnë dallimin e informacionit të besueshëm nga ai jo i besueshëm.

Njohuritë për shkrim-leximin mediatik janë gjithnjë e më të rëndësishme për grupet në nevojë (të cënueshme). Këto grupe nuk janë vetëm në gjendje të stigmatizohen në media të ndryshme, por gjithashtu janë më të ndjeshëm ndaj informacionit dhe propagandës jo të besueshme. Kjo është veçanërisht e rëndësishme për anëtarët e grupeve në nevojë (të cënueshme) që nuk kanë qasje në arsim cilësor. Njohuria për media është një parakusht i rëndësishëm për pjesëmarrjen funksionale në shoqëri.

Teknologjitë e informacionit dhe komunikimit (TIK) kanë rritur aksesin në informacion përmes sistemeve të ruajtjes dhe qarkullimit të të dhënave (Internet dhe Intranet). Këto teknologji kanë de-materializuar kufijtë hapësinorë dhe kohorë, duke krijuar forma të reja të marrëdhënieve dhe komunikimit të ndërmjetësuar. Këto teknologji kanë përshpejtuar procesin e globalizimit: ato kanë kontribuar dhe lehtësuar ndërvarësinë globale duke rritur qarkullimin e mallrave, ideve dhe vlerave. Sidoqoftë, kjo qasje në informacion ka krijuar forma të reja të përjashtimit, duke përkeqësuar format më të vjetra dhe burimet e pabarazive sociale. Një pasojë tjetër që këto procese kanë sjellë është edhe mbingarkesa e informacioneve në mënyrë ku më njerëzit janë më pak të aftë për të metabolizuar dhe verifikuar besueshmërinë e tij (Ranieri, 2011, p. 10).

Në pjesën dërmuese të botës, Interneti është bërë teknologjia mbizotëruese për kryerjen e veprimtarive të ndryshme. Paralelisht me këtë, ka një debat në rritje në lidhje me rolin e internetit dhe këtyre mediave në jetën e brezave të rinj. Si në shumicën e debateve sociale, ka qëndrime të polarizuara. Njëra është pozicioni i Luddites, i përcaktuar si "apokaliptik", i cili përqendrohet në ndikimin negativ të mediave tek të rinjtë (për shembull, besimi se televizioni rrit sjelljen e dhunshme mes të rinjve, ose që kompjuterat dhe interneti, dhe rrjetet sociale prodhojnë de-socializim, etj.). Ekstremi tjetër është ai i "integruarve", të cilët i atribuojnë mediave të reja me një rol të qenësishëm pozitiv, duke vërtetuar pretendimet e tyre me besime se gjeneratat e reja kanë aftësi të reja njohëse që lidhen me përdorimin e teknologjive mediatike.

Ky udhëzues merr një pozicion të mesëm, duke synuar të zbulojë rreziqet por edhe përfitimet nga teknologjitë e reja dhe rolin e edukimit për shkrim-leximin mediatik në përdorimin efektiv të mediave, duke theksuar se edukimi mediatik është thelbësor për "përdorimin e ndërgjegjshëm, kritik dhe efektiv të mediave" (Ranieri, 2011, pp. 11–12).

Ky udhëzues synon të mbështesë punëtorët rinorë romë për forcimin e aftësive për shkrim-leximin në media tek të rinjtë romë. Ai synon të sigurojë njohuri për konceptin e shkrim-leximit në media, qëllimet e tij, strategjitë dhe metodat, si dhe të sigurojë mbështetje për punëtorët rinorë që punojnë me të rinjtë romë. Ky udhëzues është zhvilluar si pjesë e projektit Mbështetja e Përfshirjes Sociale të Romëve të Rinj përmes Edukimit Jo-Formal Pjesa II, zbatuar nga IRCA nga Shqipëria, National Roma Centrum (NRC) nga Republika e Maqedonisë së Veriut dhe Aka-demika-245 nga Bullgaria. Projekti mbështetet nga programi Erasmus + i Bashkimit Evropian.

Pjesa e parë e udhëzuesit shpjegon konceptin e shkrim-leximit mediatik, metodat e punës në shkrim-leximin mediatik dhe punën me të rinjtë romë. Pjesa e dytë e udhëzuesit paraqet një program trajnimi për aftësitë e shkrim-leximit në media.

Çfarë është shkrim-leximi në media?

Në një botë komplekse të ndërlikuar, është pothuajse e pamundur të funksionosh pa media. Aktivitete si leximi, dëgjimi i muzikës, marrja e informacionit ditor për ngjarjet përkatëse, të gjitha arrijnë përmes një mediumi. Shumica e përmbajtjeve mediatike në mënyrë aktive kërkojnë të tërheqin vëmendjen dhe të komunikojë një mesazh. Ardhja e mediave dixhitale po prodhon një ndikim të fortë në jetën e përditshme të njerëzve, si në nivelin socio-kulturor poashtu edhe në atë psiko-kognitiv. (Ranieri, 2011, p. 10).

Përkufizimet e shkrim-leximit mediatik janë shumë të gjera, por atributet e zakonshme përfshijnë aftësinë për qasje, vlerësim, analizim, gjithashtu të kuptuarit, rishikuarit, kritikën dhe prodhimin e informacionit nga një larmi mediash (Mihail-idis, 2009, p. 7). Një përkufizim i gjerë do të përshkruante shkrim-leximin në media si aftësinë për të kuptuar përmbajtjen e çdo mediumi, të shtypur, audio, video apo tjetër, në të dy nivelet si në atë sipërfaqësore poashtu edhe në atë të thellë (Smiler, 2014). Me fjalë të tjera, shkrim-leximi në media përfaqëson një sërë aftësish që mund të zbatohen për çdo medium. Shoqata Kombëtare e Edukimit për Shkrim-Leximin mbi Median e përkufizon konceptin si "aftësia për qasje, analizim, vlerësim dhe komunikim të informacionit në një larmi mënyrash, përfshirë mesazhet e shtypura dhe jo-të shtypura" (Smiler, 2014, p. 1).

"Shkrim-leximi mediatik pritej të luftonte me çështje të gjëra dhe të ndërlikuara shoqërore. Media u perceptua të ishte shkaku i shqetësimeve të shoqërisë dhe fëmijëve, me arsimimin për shkrim-leximin mediatik si zgjidhje. Nga mësuesit pritej të ishin në gjendje të vendoseshin jashtë këtyre proceseve të ndikimit mediatik dhe kështu të ishin në gjendje t'u siguronin nxënësve aftësi për shikim kritik që do ti fuqizonte ata, gjithashtu."

- Dafna Lemish, *Children and Media: A global Perspective*, 2015

Sidoqoftë, përkufizimet themelore të shkrim-leximit mediatik jo vetëm që i referohen shumëllojshmërisë së madhe të burimeve mediatike të cilave u referohen këto aftësi, por edhe llojit të aktiviteteve të cilave u referohen. Ky është segmenti kryesor i një përkufizimi tjetër të shkrim-leximit mediatik, i cili i referohet asaj si "kërkim aktiv dhe mendim kritik për mesazhet që marrim dhe krijojmë" (Hobbs & Jensen, 2009, siç citohet në Bulger & Davison, 2018). Prandaj, mund të konkludojmë se shkrim-leximi mediatik përfaqëson një kombinim të aftësive të ndryshme, të cilat kur zbatohen në kontekstin e interpretimit dhe krijimit të mesazheve për komunikim masiv, duke i referuar asaj si shkrim-leximi mediatik. Shoqata Kombëtare Amerikane e Edukimit për Literatën e Mediave (NAMLE) përcakton shkrim-leximin në media si "aftësia për tu qasë, analizuar, vlerësuar, krijuar dhe vepruar duke përdorur të gjitha format e komunikimit" (Bulger & Davison, 2018, p. 3).

Ajo që është karakteristikë e të dy përkufizimeve është përqendrimi i tyre në përgjegjësitë interpretuese të individit. Këto kapacitete, posaçërisht ato të përmendura më sipër nuk janë diçka që mësohet vetëm përmes një lënde / lënde. Ato duhet të përfaqësojnë një pjesë të përvojës së përgjithshme arsimore të një personi.

Në të kaluarën, si rezultat i diskursit të "ndikimit korruptues" të medias, edukimi mediatik kryesisht përbëhej nga pedagogji të përqendruara në rezistencën ndaj medias. Kjo vazhdon në shumë vende perëndimore deri në vitet 1960, dhe në pjesë të tjera të botës edhe më vonë.

Shumica e ekspertëve bien dakord që Konferenca Kombëtare e Udhëheqjes mbi Shkrim-leximin e Mediave në 1992 referohet si një pikë për miratimin e një koncepti / paradigme të re në shkrim-leximin në media si aftësia për tu qasur, analizuar, vlerësuar dhe komunikuar mesazhe në forma të ndryshme (NAMLE).

Përkufizimi i cituar më shpesh në SH.B.A. është një fjali e përmbledhur nga pjesëmarrësit në vitin 1992 në Institutin për Lideritet dhe Shkrim Lexim Mediatik Aspen e cila thote: Shkrim-leximi i mediave është një qasje e arsimit në shekullin e 21-të. Ai siguron një kornizë për tu qasur, analizuar, vlerësuar, krijuar dhe marrë pjesë duke përdorur mesazhe në një larmi formash - nga shtypi të video në Internet. Njohuritë për mediat ndërtojnë një kuptim të rolit të mediave në shoqëri, si dhe aftësitë thelbësore të kërkimit dhe vetë-shprehjes së nevojshme për qytetarët e një demokracie. Ajo që është e rëndësishme të kuptohet është se shkrim-leximi mediatik nuk ka të bëjë me "mbrojtjen" e fëmijëve nga mesazhet e padëshiruara.

Megjithëse disa grupe i nxisin familjet thjesht të fikin celularin ose TV-në, e vërteta është se mediat janë aq të ngulitura në mjedisin tonë kulturor saqë edhe nëse e fikni teknologjinë, përsëri nuk mund t'i shpëtoni kulturës së sotme mediatike. Media nuk ndikon më vetëm në kulturën tonë. Ata janë kultura jonë. Njohuritë për mediat, pra, kanë të bëjnë me ndihmën e studentëve që të bëhen kompetentë, kritikë dhe të arsimuar në të gjitha format e medias, në mënyrë që ata të kontrollojnë interpretimin e asaj që shohin, dëgjojnë ose ndërveprojnë më tepër, sesa të lejojnë që interpretimi t'i kontrollojë ata.

Të jesh i arsimuar (shkolluar) mediatikisht nuk do të thotë të mësosh përmendësh fakte ose statistika në lidhje me median, por më tepër të mësosh të ngresh pyetjet e duhura për atë që po shikon, lexon, dëgjon apo kontribuon. Len Masterman, autori i mirënjohur i Teaching the Media (Të Mësuarit e Medias), e quan atë "autonomi kritike" ose aftësinë për të menduar në vetvete. Pa këtë aftësi themelore, një individ nuk mund të ketë dinjitet të plotë si person njerëzor ose të ushtroshë qytetari në një shoqëri demokratike, ku të jesh qytetar do të thotë të kuptosh dhe të kontribuosh në debatet e kohës. Përkufizimet, megjithatë, evoluojnë me kalimin e kohës, dhe tani duhet një përkufizim më i fuqishëm për të vendosur shkrim-leximin mediatik në kontekstin e rëndësisë së tij për arsimimin e studentëve në një kulturë globale mediatike të shekullit 21. Kit MediaLit C i CML përdor këtë përkufizim të zgjeruar (Thoman & Jolls, 2008, p. 42).

Shkrim-leximi për media mund të ndahet në seksionet vijuese (Tuominen & Kotilainen, 2012, p. 13):

“Shkathtësitë estetike dhe krijuese: aftësia për të parë, dëgjuar, krijuar dhe interpretuar përmbajtje mediatike. Nxënësit mund t'i zhvillojnë këto aftësi duke krijuar vetë përmbajtje mediatike.

- Shkathtësi ndërvepruese: aftësi për të komunikuar përmes mediave dhe aftësi për tu identifikuar me role të ndryshme mediatike. Këto aftësi mund të zhvillohen përmes të mësuarit dhe të bërit bashkëpunim. Shkathtësitë ndërvepruese janë një tregues i gatishmërisë për të shprehur pikëpamjet dhe qëndrimet e dikujt.

- Aftësi kritike të analizës. Një aftësi për t'i dhënë kuptime dhe për të kuptuar përmbajtje të ndryshme mediatike. Një nxënës mund të interpretojë dhe vlerësojë format dhe përmbajtjet e mediave përmes mjeteve të ndryshme analitike. Këto aftësi zhvillohen më së miri përmes studimit të përmbajtjeve dhe zhanreve të larmishme të mediave.

- Aftësi sigurie. Një aftësi për të zgjidhur situata problematike dhe për të shmangur rrethanat e pakëndshme. Kur bëhet fjalë për sigurinë në internet, aftësitë më të rëndësishme të sigurisë përfshijnë mbrojtjen e privatësisë së dikujt dhe shmangien e përmbajtjes dhe kontakteve të dëmshme ”.

Është e rëndësishme të theksohet se mediat evoluojnë vazhdimisht, si në cilësitë e tyre teknike, por edhe në format dhe mënyrat e tyre për të arritur audiencën. Kjo, nga ana tjetër, e bën nevojën për edukim për shkrim-leximin mediatik të vazhdueshëm. Ne kurrë nuk mund, në një moment të vetëm, të fitojmë të gjitha aftësitë për përdorimin dhe interpretimin e mesazheve mediatike që do të na duhen gjatë gjithë pjesës tjetër të jetës sonë, por duhet të investojmë në përpjekje për të azhurnuar vazhdimisht njohuritë dhe aftësitë tona.

- Çfarë nuk është shkrim-leximi mediatik:

- Ashpërsimi i diskursit të medias nuk është e kundërta e kritikës së medias që i përket sferës së shkrim-leximit mediatik;
- Prodhimi mediatik nuk është shkrim-leximi mediatik, megjithëse presupozon zotërimin e një lloji shkrim-leximi mediatik të krijuesit;
- Prezantimi i formave të ndryshme të mediave në klasë nuk është edukim për shkrim-leximin mediatik;
- Analiza e përmbajtjes mediatike për mesazhet politike nuk është shkrim-leximi mediatik; koncepti është shumë më i gjerë;
- Konsumimi i thjeshtë i përmbajtjes mediatike nuk do të rezultojë automatikisht në shkrim-leximin më të madh mediatik.

Pse është i rëndësishëm shkrim-leximi në media?

Rëndësia e shkrim-leximit mediatik për shoqërinë tonë rritet me zhvillimin e shpejtë të teknologjive të reja dhe më të arritshme për komunikimin masiv. Njohuria për shkrim-leximin mediatik është e rëndësishme për faktin se ka një ndikim të thellë në mënyrën se si ne komunikojmë dhe angazhohemi me komunitetet tona:

1. "Ndikimi i mediave në proceset tona demokratike qendrore. Në një kulturë globale të medias, njerëzit kanë nevojë për tre aftësi në mënyrë që të jenë qytetarë të angazhuar të një demokracie: mendimi kritik, vetë-shprehja dhe pjesëmarrja. Njohuria për media ngulit këto aftësi thelbësore, duke u mundësuar qytetarëve të ardhshëm të rendisin përmes paketimeve politike, të kuptojnë dhe të kontribuojnë në diskursin publik dhe, në fund të fundit, të marrin vendime të dala nga informimi në kabinën e votimit.
2. Shkalla e lartë e konsumit të mediave dhe ngopja e shoqërisë nga media. Kur dikush merr në konsideratë celularët, rrjetet sociale, video lojërat, televizionin, muzikën pop, radion, gazetatat, revistat, billbordet, internetin, ne jemi të ekspozuar ndaj mesazheve më të ndërmjetësuar në një ditë sesa u ishin ekspozuar stërgjyshërve tanë brenda një viti. Njohuria për mediat na mëson aftësitë që na duhen për të lundruar (naviguar) të sigurt nëpër këtë det me imazhe dhe mesazhe - për të gjithë jetët tona.
3. Ndikimi i medias në formësimin e perceptimeve, besimeve dhe qëndrimeve. Ndërsa kërkimet nuk bien dakord për shkallën dhe llojin e ndikimit, është e padiskutueshme që përvojat e medias të ushtrojnë një ndikim të rëndësishëm në mënyrën se si ne e kuptojmë, interpretojmë dhe veprojmë në botën tonë. Duke na ndihmuar të kuptojmë ato ndikime, edukimi mediatik mund të na ndihmojë të ndahemi nga varësia nga ato.
4. Rëndësia në rritje e komunikimit vizual dhe informacionit. Ndërsa shkollat vazhdojnë të dominohen nga materialet e shtypura, jeta jonë gjithnjë e më shumë ndikohet nga imazhet vizuale - nga logot e korporatave te bordet e mëdha të faturave te telefonat celularë nga web faqet e internetit. Të mësosh se si të "lexosh" shtresat e shumta të komunikimit të bazuar në imazhe është një shtesë e domosdoshme për shkrim-leximin tradicional. Ne jetojmë në një botë multi-media.
5. Rëndësia e informacionit në shoqëri dhe nevoja për të mësuar gjatë gjithë jetës. Përpunimi i informacionit dhe shërbimet e informacionit janë në thelbin e produktivitetit të kombit tonë, por rritja e industrive globale të medias po sfidon gjithashtu zërat e pavarur dhe pikëpamjet e ndryshme. Edukimi për media mund të ndihmojë mësuesit dhe studentët të kuptojnë nga vijnë informacionet, interesat e të cilëve mund të shërbejnë dhe si të gjejnë pikëpamje alternative " (Thoman & Jolls, 2008, p. 12).

Shkrim-leximi mediatik vuan nga çështje që shqetësojnë arsimin në përgjithësi; një çështje e rëndësishme është vlerësimi i ndikimit tek nxënësit dhe sjellja e tyre gjatë jetës. Për më tepër, shumë studime në lidhje me ndikimin e edukimit për shkrim-leximin mediatik janë kritikuar për mos llogaritjen e ndryshimeve kulturore dhe socio-ekonomike që përdorin media, në veçanti kanë të bëjnë me përplasjen e mendimit lidhur me atë nëse edukimi për shkrim-leximin në media mund të nivelojë kontekstet socio-ekonomike të qasjes dhe përdorimit.

Edukimi për shkrim-leximin mediatik në të ardhmen duhet të përpiqet për disa qëllime (Bulger & Davison, 2018):

A. Zhvillimi i një kuptim koherent të mjedisit mediatik: përfaqëson një përpjekje të vazhdueshme në lidhje me hartimit të mjedisit mediatik - përgjegjësia për të hyrë në informacione të besueshme me cilësi të lartë nuk qëndron vetëm tek individ, por edhe midis institucioneve, platformave teknologjike dhe qeverive.

B. Përmirësimi i bashkëpunimit ndër-disiplinor: kjo siguron bazat për të kuptuar holistikisht strukturën e mjedisit mediatik dhe mënyrën se si individët e lundrojnë atë.

C. Shfrytëzimi i krizës aktuale mediatike për të konsoliduar palët e interesuara: ndërtimi i koherencës më të madhe në terren do të kontribuojë në rritjen e të kuptuarit të faktorëve që kontribuojnë në praktikën e suksesshme të shkrim-leximit mediatik

Edukimi për shkrim-leximin mediatik

Ndryshe nga shumë aftësi të tjera, ne mësojmë shkrim-leximin mediatik shpesh në një mënyrë informale, spontane dhe josistematike. Gjegjësisht, shumë njerëz kanë aftësi solide për shkrim-leximin në media, pa kaluar ndonjë edukim dhe trajnim specifik mbi këtë temë. Ata mësojnë duke bërë, ose duke parë të tjerët duke përdorur media, në një mënyrë praktike dhe induktive. Gjegjësisht, ne e harrojmë faktin se "konteksti aktual shoqëror dhe konteksti teknologjik dhe mediatik imponojnë kurrikulën e tyre të nënkuptuar, pothuajse sekrete" (Tuominen & Kotilainen, 2012).

Sidoqoftë, me ndryshimet e shpejta në mënyrën se si ne mirremi me median dhe metodat e reja të reja për komunikim masiv, të mësuarit për mediat në një mënyrë të strukturuar dhe sistematike është bërë gjithnjë e më e rëndësishme. Për më tepër, nuk duhet të harrojmë se jo të gjithë kanë të njëjtat mundësi / qasje për të mësuar rreth medias në mënyrë joformale.

Edukimi për shkrim-leximin mediatik synon të zbulojë strukturat shpesh të padukshme në procesin e krijimit, shpërndarjes dhe interpretimit të informacionit, me qëllim që të kontribuojë në zhvillimin e blerësve vigjilentë, vëzhguesve skeptikë dhe qytetarëve të mirëinformuar. Njohuria për mediat është provuar se prodhon një ndikim pozitiv në një numër fushash që shkojnë përtej kuptimit dhe interpretimit të thjeshtë të mesazheve të shpërndara në masë: përshtatje më e lehtë ndaj ndryshimeve dhe krizave të papritura (midis mësuesve dhe studentëve), si një mjet për zhvillimin e të menduarit kritik dhe ndryshimit të sjelljes (veçanërisht tek të rinjtë), si dhe njohja dhe reagimi adekuat i përmbajtjes partiake (Bulger & Davison, 2018).

Në shoqërinë e sotme të informacionit, shkrim-leximi mediatik përfaqëson një aftësi themelore, jo vetëm për të rinjtë, por edhe të rriturit. Edukimi për shkrim-leximin mediatik nuk ka të bëjë vetëm me mësimdhënien e aftësive teknike (si të përdorësh një program, të dërgosh një e-mail, të krijosh një faqe në internet, të lundrosh në internet), por edhe aftësi që studentët të kuptojnë implikimet shoqërore dhe funksionet e mediave, dhe përdorimin e tyre (bashkëveproni me ta) në mënyrën më reflektuese dhe të përgjegjshme (Ranieri, 2011, p. 9).

Në një hulumtim të rezultateve të shkrim-leximit në media (Jeong, Cho and Hwang, 2012, as cited in (Bulger & Davison, 2018) është konkluduar se rezultatet e të menduarit kritik, të lidhura me mediat (vetëdija për mesazhet, paragjykimet, përfaqësimet) kishin më shumë gjasa të ndodhnin se rezultatet e lidhura me sjelljen. Një studim tjetër me 2,000 të rinj në SHBA dhe një tjetër me 627 në Gjermani tregoi prirje më të vogël drejt dhunës.

Kur flasim për edukimin për shkrim-leximin në media, ka tetë koncepte kryesore që duhet të merren parasysh:

1. Të gjitha mediat janë konstrukte. Këto janë mesazhe që hartohen me kujdes nga krijuesit e tyre. Zhvillimi i tyre shpesh kërkon aftësi dhe përpjekje të madhe. I tillë është shembulli i filmave, të cilët përfaqësojnë produktin përfundimtar mediatik që është një kombinim i fotografisë, zërit, montazhit, ndriçimit, zërit, efekteve speciale, kostumit, makijazhit, etj. Thelbi i shkrim-leximit mediatik është të shikosh përtej sipërfaqes dhe të jetë në gjendje të identifikoshë se si dhe pse janë ndërtuar.
2. Media ofron konstrukcione të realitetit. Shumë shpesh audiencat i marrin mesazhet mediatike 'të dhëna', ata i perceptojnë ato thjesht si shprehje të realitetit, duke mos kuptuar se këto janë paraqitje të realitetit që rrjedhin nga një perspektivë e realitetit.
3. Interpretimi i mesazheve mediatike nuk është uniform. Audiencia të ndryshme reagojnë ndryshe ndaj mesazheve mediatike, në varësi të botëkuptimit të tyre, nivelit të tyre të shkollimit mediatik. Kur mësoni shkrim-leximin në media, është e rëndësishme të theksohet se studentët duhet të jenë të hapur ndaj interpretimeve të shumëfishta të teksteve dhe të vetëdijshëm se reagimi ndaj një teksti është një produkt i vetë tekstit dhe i gjithë asaj që audiencia sjell në tekst në aspektin e akumuluar të tij përvojën e jetës.

4. Mediat kanë një ndikim të prekshëm në kulturën tonë, për shembull, duke promovuar konsumizmin. Studentët e shkrim-leximit mediatik duhet të kuptojnë se një sasi e madhe e përmbajtjes mediatike nuk është krijuar thjesht për të informuar, por për të promovuar një lloj të caktuar sjelljeje dhe mënyre jetese.
5. Në këtë kontekst, media përmban dhe promovon mesazhe ideologjike dhe me vlerë. Për shembull, shumica e filmave artistikë promovojnë atë që quhet Enderra e Hollyvudit, në të cilën dashuria pushton gjithçka. Media të ndryshme u drejtohen audiencave të ndryshme, të cilat nganjëherë janë të profilizuara qartë ideologjikisht.
6. Mediat kanë një vend në betejat politike. Mjetet e komunikimit masiv mund të kenë një rol të fuqishëm si fasilitues dhe nxitës të veprimit shoqëror dhe ndryshimit shoqëror. Mesazhet mediatike mund të përdoren në mënyrë shumë efektive për të mobilizuar masat për disa shkaqe. Zbulimi i implikimeve shoqërore dhe politike të teksteve mediatike është një aftësi e rëndësishme në analizën e komunikimit masiv.
7. Forma dhe përmbajtja janë të lidhura ngushtë në media. Ndonjëherë perceptimi ynë për një ngjarje ose një çështje ndikohet nga media. Njerëzit që lexojnë gazeta të ndryshme krijojnë përshtypje të ndryshme për të njëjtat lajme.
8. Each medium has its own unique aesthetic form. Analysis of mass communication texts should enhance students' ability to enjoy and be entertained as they grow in understanding of how media texts work. (Adapted from Media Literacy Resource Document, the Ontario Ministry of Education, Toronto, 1989).

Një element i rëndësishëm i shkrim-leximit në media është shkrim-leximi i informacionit. Termi shkrim-leximi i informacionit i referohet një sërë kompetencash për marrjen, kuptimin, vlerësimin, përshtatjen, gjenerimin, ruajtjen dhe prezantimin e informacionit për analizën e problemit dhe vendimarrjen.

Njohuria e informacionit i referohet zotërimit të disa aftësive thelbësore: të menduarit kritik, analizimin e informacionit dhe përdorimin e tij për vetë-shprehje, të mësuarit të pavarur, prodhimin, informimin e qytetarëve dhe profesionistëve dhe pjesëmarrjen në qeverisjen dhe proceset demokratike të shoqërive të tyre.

Prandaj, njerëzit që kanë njohuri për informacionin, janë në gjendje të mbledhin, përdorin, menaxhojnë, sintetizojnë dhe krijojnë informacione dhe të dhëna në një mënyrë etike.

Shkrim-leximi i informacionit përfshin aftësitë e mëposhtme (Tuominen & Kotilainen, 2012, p. 11):

- “Identifikimi / njohja e nevojave për informacion: Çfarë dua të zbuloj? Çfarë lloj problemi po përpiqem të zgjidh?
- Identifikimi i burimeve të informacionit: A përdor internet, libra ose televizion? A përdor burime primare, sekondare ose terciare?
- Gjetja ose marrja e informacionit: Ku duhet të kërkoj informacion? Kë mund të kërkoj ndihmë?
- Analizimi dhe vlerësimi i cilësisë së informacionit: Si mund ta di që informacioni është i besueshëm?
- Organizimi, ruajtja ose arkivimi i informacionit: Si mund ta organizoj në mënyrë efikase informacionin nga burime të shumta?
- Përdorimi i informacionit në një mënyrë etike, efikase dhe etike: Si mund të marr parasysh të drejtat e autorit?
- Krijimi dhe komunikimi i njohurive të reja: Si t’i paraqes informacionet e mia? ”

Edukimi për shkrim-leximin në media do të jetë efektiv vetëm përmes pjesëmarrjes së plotë të studentit dhe ofrimit të mundësive për zhytje në përmbajtjen mediatike. Për këtë qëllim, është e rëndësishme që gjatë procesit të të mësuarit studentët të kenë mundësinë të provojnë dhe ti kuptojnë rolet e ndryshme në prodhimin dhe interpretimin e medias. Procesi i të mësuarit duhet të përfshijë ushtrime praktike të përshtatshme për moshën, të jenë argëtuese dhe tërheqëse, me qëllim të rritjes së motivimit për të mësuar. Për më tepër, vendosja e qëllimeve të qarta për secilën orë / sesion dhe komunikimi i tyre tek grupi i studentëve, në mënyrë që ata të jenë në gjendje të vlerësojnë vetë nëse i kanë arritur këto qëllime.

Parimet thelbësore të edukimit për shkrim-leximin në media (adapted from Core Principles of Media Literacy Education in the United States (Scheibe & Rogow, 2012)).

Edukimi për shkrim-leximin mediatik kërkon hetim aktiv dhe mendim kritik për mesazhet që marrim dhe krijojmë

ESHLM i mëson studentët të bëjnë lloje specifike të pyetjeve që do t'i lejojnë ata të fitojnë një kuptim më të thellë ose më të sofistikuar të mesazheve mediatike.

ESHLM thekson mendimin e fortë kritik, d.m.th., duke bërë pyetje në lidhje me të gjitha mesazhet mediatike, jo vetëm ato me të cilat mund të mos pajtohemi.

ESHLM i trajnon studentët të përdorin evidencën e bazuar në dokumente dhe argumente të arsyetuara mirë për të mbështetur përfundimet e tyre.

ESHLM nuk ka të bëjë me zëvendësimin e këndvështrimeve të studentëve me dikë tjetër (tuajin, të një mësuesi, të një kritiku të medias, të një eksperti, etj.). Kjo përfshin prezantimin e videove për shkrim-leximin në media, filma, libra ose materiale të tjera kurrikulare si një zëvendësim për mësimin e aftësive hetimore kritike.

Mësuesit e ESHLM nuk i trajnojnë studentët të pyesin NESE ka një paragjykim në një mesazh të veçantë (pasi që të gjitha mesazhet e medias janë të njëanshme), por përkundrazi, i trajnojnë të pyesin se ÇFARE mund të jetë substanca, burimi dhe domethënia e një paragjykimi.

Për mësuesit e ESHLM, nxitja e të menduarit kritik është rutinë. ESHLM bën thirrje që strukturat institucionale të mbështesin përpjekjet e tyre duke inkurajuar në mënyrë aktive mendimin kritik në të gjitha klasat.

Përdorimi i thjeshtë i mediave në klasë nuk përbën ESHLM.

1 ESHLM do të përdoret si shkurtesë e edukimit për shkrim-leximin mediatik.

Edukimi për shkrim-leximin në media zgjeron konceptin e shkrim-leximit (d.m.th., lexim dhe shkrim) për të përfshirë të gjitha format e medias.

Ashtu si shkrim-leximi në materialet e shtypura, i cili kërkon si lexim, ashtu edhe shkrim, ESHLM përfshin si analizën ashtu edhe shprehjen.

ESHLM u mundëson studentëve të shprehin idetë e tyre përmes formave të shumta të medias (p.sh. shtypi tradicional, elektronik, dixhital, i krijuar nga përdoruesit dhe pa tel) dhe i ndihmon studentët të krijojnë lidhje midis të kuptuarit dhe konkluzioneve në mediat e shtypura, vizuale dhe audio media

ESHLM zhvillohet në një sërë mjedisesh, duke përfshirë, por pa u kufizuar në: shkolla, programe pas shkollore, në internet, universitete dhe kolegje, institucione fetare dhe shtëpi.

ESHLM mirëpret përdorimin e një game të gjerë të "teksteve" mediatike, përfshirë mediat e njohura.

ESHLM pranon që format në zhvillim të medias, ndryshimet shoqërore dhe strukturat institucionale kërkojnë qasje dhe praktika gjithnjë e më të reja udhëzuese.

ESHLM kryqëzohet me shkrim-leximin tjetër, d.m.th., është i dallueshëm por ndan gjithashtu shumë qëllime dhe teknika të informacionit me shkrim, vizual, teknologjik, dhe shkrim-lexime tjera.

Edukimi për shkrim-leximin mediatik ndërton dhe forcon aftësitë për nxënësit e të gjitha moshave. Ashtu si shkrim-leximi në shtyp, ato aftësi kërkojnë praktikë të integruar, ndërvepruese dhe të përsëritur.

Shkrim Leximi për median nuk është një kompetencë që “e kemi apo jo”, por më tepër është një vazhdimësi e aftësive, njohurive, qëndrimeve dhe veprimeve gjithnjë në zhvillim.

Kërkesat e ESHLM nuk mund të adresohen nga një ngjarje e vetme, ore mesimore, dite, apo edhe ndërhyrje gjatë një jave. Përkundrazi, mësuesit e MLE kërkojnë t'u sigurojnë studentëve mundësi të shumta dhe të ndryshme për të praktikuar dhe zhvilluar aftësitë e analizës dhe shprehjes.

ESHLM i fut në kontakt studentët me stile të ndryshme të të mësuarit.

ESHLM është më efektive kur përdoret me pedagogji bashkë-mësimore, në të cilën mësuesit mësojnë nga studentët dhe studentët mësojnë nga mësuesit dhe nga shokët e klasës.

ESHLM ndërton aftësi që inkurajojnë mënyrë jetese të shëndetshme dhe vendimarrje; nuk ka të bëjë me inokulimin e njerëzve ndaj efekteve të supozuara ose aktuale të dëmshme të medias.

ESHLM mëson menaxhimin e medias në një mënyrë që i ndihmon studentët të mësojnë të marrin vendime të informuara në lidhje me kohën e kaluar duke përdorur mediat dhe cilat media zgjedhin të përdorin.

Edukimi për shkrim-leximin në media zhvillon pjesëmarrës të informuar, reflektues dhe të angazhuar thelbësorë për një shoqëri demokratike.

ESHLM promovon interesin e studentëve në lajmet dhe ngjarjet aktuale si një dimension i qytetarisë.

ESHLM është krijuar për të krijuar qytetarë që janë skeptikë, jo cinikë.

ESHLM u jep studentëve aftësitë e nevojshme për të marrë përgjegjësi për përdorimin e tyre të medias.

ESHLM fton dhe respekton këndvështrime të ndryshme.

ESHLM eksploron përfaqësime, keqinterpretime dhe mungesë të përfaqësimit të kulturave dhe vendeve në bashkësinë globale

ESHLM vlerëson media të krijuara në mënyrë të pavarur.

ESHLM i trajnon studentët për të shqyrtuar se si strukturat mediatike (p.sh., pronësia, shpërndarja, etj.) ndikojnë në mënyrat se si njerëzit u japin kuptim mesazheve mediatike.

ESHLM identifikon se SI i mësojmë gjërat dhe po aq më shumë se ÇFARE mësojmë. Klasat duhet të jenë vendet ku respektohet, vlerësohet dhe veprohet sipas kontributit të studentit.

ESHLM nuk është një zëvendësim për rregullimin qeveritar të mediave, e as rregullorja qeveritare nuk është një zëvendësim për MLE.

ESHLM nuk është një zëvendësim për mediat që përmbushin përgjegjësinë e tyre për t'i shërbyer interesit publik. Në të njëjtën kohë nuk ka të bëjë as me goditje të mediave, d.m.th., sulme të thjeshta, retorike ose të përgjithësuara mbi disa lloje të mediave ose industrive të medias në tërësi.

Edukimi për shkrim-leximin e medias pranon që media është një pjesë e kulturës dhe funksionon si agjentë i socializimit.

ESHLM integron tekste mediatike që paraqesin zëra, këndvështrime dhe bashkësi të ndryshme.

ESHLM përfshin mundësi për të shqyrtuar perspektivat e mediave alternative dhe ndërkombëtare.

ESHLM adreson tema si dhuna, gjinia, seksualiteti, racizmi, stereotipet dhe çështje të tjera të përfaqësimit.

ESHLM ndan me pronarët e mediave, prodhuesit dhe anëtarët e komunitetit krijues përgjegjësinë për lehtësimin e ndërsjellë të kuptuarit e efekteve të mediave mbi individët dhe shoqërinë.

ESHLM nuk fillon nga një premisë që janë mediat e paqëndrueshme ose që media është një problem.

Edukimi për shkrim-leximin e medias pohon se njerëzit përdorin aftësitë, besimet dhe përvojat e tyre individuale për të ndërtuar kuptimet e tyre nga mesazhet mediatike.

ESHLM nuk ka të bëjë me mësimin e studentëve se çfarë të mendojnë; ka të bëjë me mësimin e tyre se si mund të arrijnë në zgjedhje të informuara që janë më në përputhje me vlerat e tyre.

ESHLM i ndihmon studentët të bëhen të vetëdijshëm dhe të reflektojnë mbi kuptimin që u japin mesazheve mediatike, përfshirë mënyrën se si kuptimi që ata japin lidhet me vlerat e tyre

ESHLM nuk ka të bëjë me zbulimin tek studentët të kuptimit "të vërtetë", "të saktë" ose "të fshehur" të mesazheve mediatike, dhe as nuk ka të bëjë me identifikimin se cilat mesazhe mediatike janë "të mira" dhe cilat "të këqija". Në MLE, analiza e medias është me teper një eksplorim i pasurisë, sesa lexim i "drejte".

ESHLM pranon që interpretimet e studentëve për tekstet mediatike mund të ndryshojnë nga interpretimi i mësuesit pa qenë i gabuar.

ESHLM përdor diskutimin në grup dhe analizën e mesazheve mediatike për t'i ndihmuar studentët të kuptojnë dhe vlerësojnë këndvështrime dhe perspektiva të ndryshme.

ESHLM njeh dhe mirëpret përvojat e ndryshme mediatike të individëve të moshave të ndryshme.

ESHLM përdor diskutimin në grup dhe analizën e mesazheve mediatike për t'i ndihmuar studentët të kuptojnë dhe vlerësojnë këndvështrime dhe perspektiva të ndryshme.

ESHLM lehtëson rritjen, kuptimin dhe vlerësimin përmes një shqyrtimi të shijeve, zgjedhjeve dhe preferencave.

Ndikimi i mediave në vlerat, qëndrimet dhe stereotipet

Media ka një bartës të fuqishëm të vlerave dhe qëndrimeve. Gjegjësisht, media jo vetëm që pasqyron debate dhe kushte shoqërore, ato gjithashtu marrin pjesë në procesin e betejave të rrëfimeve. Një shembull është ndikimi i medias në rolet gjinore. Tradicionalisht, super heronjtë kanë qenë figura mashkullore, ndërsa gratë u portretizuan si subjekt i vëmendjes së meshkujve. Stereotipet e tilla mediatike përforcojnë disa pozicione shoqërore në lidhje me natyrën dhe rolet e gjinive të ndryshme. Stereotipet e medias mund të ekspozohen lehtësisht veçanërisht në tema në të cilat shikuesit nuk kanë përvojë personale. Sidoqoftë, njerëzit formojnë stereotipa edhe në temat më të njohura - për shembull, gjinia - përmes përmbajtjes mediatike. Stereotipet nuk janë gjithmonë negativë, shpesh ato na ndihmojnë të kuptojmë botën. Sidoqoftë, këto portretizime stereotipike shpesh kanë shërbyer si bazë për kritikën shoqërore të këtyre qëndrimeve tradicionaliste dhe për të promovuar rrëfime dhe ide të ndryshme në lidhje me rolet shoqërore të anëtarëve të gjinive të ndryshme.

Përdorimi i mediave në edukimin për shkrim-leximin mediatik

Shkrim-leximi për media mësohet më mirë përmes angazhimit. Angazhimi nënkupton ofrimin e studentit me mundësinë për të përjetuar, analizuar dhe përdorur lloje të ndryshme të mediave. Scheibe dhe Rogow ofrojnë udhëzime për përdorimin e mediave në edukimin për shkrim-leximin mediatik (Scheibe & Rogow, 2012, pp. 97–98):

1. Përdorni përmbajtje mediatike "të pasura". Kjo përfshin vlerësimin e preferencave të grupit të studentëve për të qenë në gjendje të integrojnë në mënyrë efektive përmbajtjen mediatike që do të ishte interesante dhe tërheqëse për grupin. Sidoqoftë, këto duhet të jenë në përputhje me qëllimet tuaja të të mesuarit dhe të jenë në gjendje t'ju ofrojnë informata kthyesë nëse studentët i kanë arritur objektivat e sesionit. Shpesh njohuritë më të thella do të ndodhin me media që studentët tuaj tashmë i përdorin rregullisht por nuk kanë menduar shumë për të, dhe vetë studentët mund të inkurajohen të sjellin shembuj nga media që ata i shohin intrigues, frymëzues, konfuz, mashtrues ose thjesht e gabuar. When addressing decoding skills, make sure you use different types of media. Use both historic and contemporary contents, both commercial and independent, professionally created and user generated, and representative of different media genres and media forms.
2. Sigurohuni që të adresoni çështjet e së drejtës autoriale në mënyrë të përshtatshme.
3. Përgatitni paraprakisht informacionin përkatës në lidhje me disa zhanre ose formë mediatike.
4. Mos harroni se më pak është më shumë dhe se është më mirë të përqendroheni në sesione të shumta në një qëllim të caktuar ose në një lloj aftësie për shkrim-leximin në media, sesa të kalojë sa më shumë për një periudhë të shkurtër kohe. Kur përdorni përmbajtje të "pasur" mediatike, sigurohuni që ajo të jetë e shkurtër dhe e përshtatshme për punë në lidhje me kufizimet teknike, hapësinore dhe kohore të seancave.

Dekodimi i mesazheve mediatike

Dekodimi i mesazheve mediatike paraqet një aftësi kryesore për shkrim-leximin në media. Më poshtë janë paraqitur disa udhëzime kur punoni në këtë temë në edukimin për shkrim-leximin mediatik:

1. Siguroni sfondin dhe kontekstin për analizën para punës së dekodimit. Sigurohuni që kur punoni me përmbajtje të pasur mediatike audiovizive, përmbajtja të jetë me kohëzgjatje të shkurtër. Para fillimit të dekodimit, elaboroni në grup se çfarë lloj diskutimi do të pasojë pas seancave të dekodimit, në mënyrë që ata të marrin sugjerime të vogla se çfarë të kërkojnë dhe të analizojnë në procesin e dekodimit.
 2. Gjithmonë filloni dekodimin me pyetje. Pyetjet mund të jenë të përgjithshme, për të filluar dhe nxitur debatin mes studentit. Pyetjet hyrese janë të rëndësishme sepse ato vendosin një ton dhe drejtim të diskutimit dhe procesit të dekodimit. Këtu janë disa shembuj të pyetjeve të tilla:
 - a. Çfarë mesazhesh merrni?
 - b. Çfarë keni ndjerë gjatë shikimit / leximit / dëgjimit të kësaj?
 - c. A ka dikush çfarë të komentojë mbi përshtypjet e tij / saj për të filluar diskutimin?
- Më vonë, mund të bëhen pyetje më specifike:
- d. Kush është audienca e synuar për këtë dhe nga e dini ju?
 - e. Kush mund të përfitojë nga ky mesazh? Kush mund të dëmtohet?
 - f. A është ky fakt, mendim apo diçka tjetër?
 - g. Çfarë teknikash përdor krijuesi i medias për të përcjellë mesazhe në lidhje me temën?

3. Përgjigjeve vijuese të studentëve drejtohuni me pyetje që u referohen provave të pretendimeve të tyre. Për shembull, mund të bëni pyetje si:

- a Ku e shihni ju atë?
- b Çfarë të bën të thuash kështu?
- c Nga e di ti

4. Kur është e përshtatshme, bëni pyetje shtesë, të cilat mund të japin pasqyrë në perspektivat kryesore dhe pikat e përmbytjes:

- a Zgjerime ("Më tregoni më shumë për atë...", "Çfarë kuptoni me këtë")
- b Interpretime ("Si do ta përshkruanit ju")
- c Sqarime ("Pra, ju jeni duke thënë...", "A keni parasysh...")
- d Rivleresimet (Kërkimi për të rikonfirmuar një koncept ose pikë)
- e Pohimet ("Kjo është interesante").

5. Sigurohuni që të përfshini pjesëmarrës të tjerë në seancë gjithashtu:

- a Dikush tjetër ka një mendim për këtë?
- b A jeni dakord apo jo?
- c Aurora, si mendon?

6. Të jeni të respektueshëm kur bëni pyetjet. Përdorni përgjigjet e ndikimit pozitiv dhe pa paragjykime, sa më shumë që të jetë e mundur me qëllim për të krijuar një atmosferë mikpritëse ku studentët do të ndihen rehat të shprehin mendimet e tyre, edhe kur studentët e tjerë (ose ju) mund të mos pajtoheni. Gjithmonë mbani në mend rolin që luani si model për studentët tuaj. Merrni gjithashtu parasysh se si mund të konfiguroni tavolinat ose karriget në mënyra që lehtësojnë diskutimin (p.sh., në një rreth në mënyrë që të gjithë të mund të shohin të gjithë të tjerët dhe në mënyrë që vëmendja e të gjithëve të mos përqendrohet vetëm tek ju) (Scheibe & Rogow, 2012, pp. 101–102).

Mësimi i shkrim-leximit mediatik për të rinjtë nga grupet në nevojë (disavantazh)

Shkrim-leximi mediatik është veçanërisht i rëndësishëm për studentët në nevojë (me disavantazh) ose në rrezik - "të rinjtë potenciali i të cilëve për t'u bërë të rritur të përgjegjshëm dhe produktivë është i kufizuar nga sfidat brenda ekologjisë së jetës së tyre". Studentët që i përkasin kësaj popullate të rëndësishme, të referuar edhe si të nën-shërbyer, mund të kenë probleme të bashkëpunojnë në klasat e shkrim-leximit mediatik, veçanërisht me të rriturit dhe nën drejtimin e tyre. (Friesem, 2014).

Kur punoni me studentë në disavantazh, treneri duhet të jetë i vetëdijshëm për sfidat e mundshme me të cilat do të përballen gjatë procesit të trajnimit. Studentët me më pak mundësi dhe që vijnë nga familje të sfiduara financiarisht ka të ngjarë të kenë më pak përvojë dhe njohuri për lloje të ndryshme të mediave krahasuar me kolegët e tyre. Për më tepër, shumë prej tyre e njohin këtë dhe ndihen të turpëruar ose mund të stigmatizohen nga bashkëmoshatarët e tyre.

Prandaj, kur planifikoni një trajnim për shkrim-leximin mediatik me një grup të rinjsh në disavantazh, rekomandohet që të bëni një vlerësim paraprak të nivelit të shkrim-leximit mediatik të grupit, dhe të planifikoni kohë shtesë për të adresuar këto sfida gjatë sesioneve të trajnimit. Shumë studentë nuk do të kenë përvojë praktike me disa teknologji (mundë të jetë kontakti i parë me këtë përvojë) dhe nuk duhet të trajtohen si diçka e jashtëzakonshme. Kryesorja është t'i bësh studentët të kënaqur me grupin, komfort me teknologjitë që do të përdorësh dhe të ketë komoditet me pjesëmarrje aktive të tyre. Ata do të zhvillojnë pronësinë e procesit dhe do të marrin pjesë me padurim në mësimin dhe arritjen e objektivave të trajnimit.

Rrjeti i vlerësimit për shkrim-leximin në media (Tuominen & Kotilainen, 2012).

Niveli	Aftësitë
Niveli elementarë	Pa aftësi ose aftësi shumë të dobëta në lexim dhe shkrim
	Shkathtësitë themelore në përdorimin teknik të mediave
	Shumë pak ose aspak mundësi për të përdorur media në shtëpi
Niveli bazik	Shkathtësi të moderuara të leximit dhe shkrimit
	Përvojë në përdorimin teknike të mediave (duke përdorur email, shfletim në internet, ndryshim në internet)
	Mundësia për të përdorur media të ndryshme në shtëpi
Niveli i avansuar	Shkathtësi të mira leximi dhe shkrimi, përvojë në vetë-shprehje përmes mediave (video, TV, radio)
	Shumë praktikë me pajisjet teknike
	Mundësia për të përdorur media të ndryshme në shtëpi

Shkrim-leximi mediatik ka një rëndësi të veçantë për të rinjtë që i përkasin grupeve në nevojë (disavantazh) për disa arsye. Njëra ka të bëjë me rëndësinë në rritje të shkollimit mediatik për pjesëmarrje të plotë dhe efektive në shoqëri. Në epokën bashkëkohore, media përfaqëson një mjet kryesor për të hyrë në informacion dhe komunikim me institucionet, anëtarët e tjerë të komunitetit, etj. Shkrim-leximi mediatik ndihmon të rinjtë të shprehin zërin e tyre, të lidhen me komunitetet e tyre dhe të rrisin angazhimin e tyre qytetar duke ndarë me moshatarët dhe të rriturit mendimet e tyre rreth çështjeve të rëndësishme shoqërore (Friesem, 2014).

Së treti, shkrim-leximi mediatik ka kuptim dhe domethënie të ndryshme për breza të ndryshëm. Brezi i të rinjve që janë rritur në epokën dixhitale nuk mund ta imagjinojë jetën e tyre pa media dhe teknologji. Ju njerëzit që i përkasin të ashtuquajturës Gjenerata Z, "vendasi dixhitalë", përdorni media si një rutinë e përditshme. Ekziston gjithashtu një hendek midis personave që kanë lindur dhe rritur në epokën dixhitale, 'vendasi dixhitalë' dhe personave që nuk janë rritur me media dixhitale apo të ashtuquajturit 'emigrantëve dixhitalë'. Këto dy grupe kanë një qëndrim të ndryshëm ndaj mediave dhe rolit të tyre në kulturën bashkëkohore. Për të rinjtë, përdorimi i mediave ka një përbërës të fortë shoqëror. Duke përdorur media ata eksplorojnë komunitete virtuale, krijojnë të reja ose qëndrojnë në kontakt me miqtë dhe familjen. (Tuominen & Kotilainen, 2012, pp. 31–32).

Kur punoni me të rinj në nevojë, sigurohuni që:

- ata janë të angazhuar në mënyrë aktive në procesin e të mësuarit dhe lejohen të zhvillojnë kuptimin e tyre të koncepteve;
- ata do të mësojnë më së miri kur e gjejnë përmbajtjen përkatëse dhe të zbatueshme, të lidhur me "jetën reale" dhe përvojat e tyre specifike;
- ata do të mësojnë në mënyrë më efektive kur vlerësimet dhe njohuritë e tyre - njohuritë, pyetjet - vlerësohen dhe integrohen në procesin e të mësuarit;
- ata do të mësojnë në mënyrë më efektive nëse vlerësojnë se ju jeni të përkushtuar dhe të angazhuar ndaj temës dhe qëllimeve të sesionit.

Elementet e shkrim-leximit në media

Pjesëmarrja

Pjesëmarrja i referohet roleve që të rinjtë ndërmarrin në lidhje me media të ndryshme. Pjesëmarrja mund të ketë forma dhe mënyra të ndryshme, nga pjesëmarrja në një forum në Internet, krijimi i përmbajtjes, shkrimi i një blogu, ndarja e burimeve të dobishme. Pjesëmarrja mund të ketë përfitime të shumta në nivelin individual (zhvillimi i kompetencave, ekspozimi ndaj pikëpamjeve të ndryshme), në nivelin e komunitetit dhe nivelin shoqëror (angazhimi i komunitetit dhe pjesëmarrja demokratike). Jenkins (siç citohet në (Ranieri, 2011)) pohon se teknologjitë dixhitale rrisin zhvillimin e "kulturave pjesëmarrëse", me ndërtimin bashkëpunues të njohurive që siguron një mundësi për të rinjtë të zhvillojnë njohuri dhe aftësi të reja dhe mund të kontribuojnë në angazhimin në komunitetin dhe fuqizimin e të rinjve. Këto teknologji gjithashtu paraqesin disa rreziqe, për shembull hapja e mundësive për forma të reja të ngacmimit (bullizmit), përhapja e gjuhës së urrejtjes, etj. (Ranieri, 2011).

Në lidhje me temën e pjesëmarrjes, programi i trajnimit (i prezantuar në kapitujt vijues) do të synojë të promovojë aftësitë dhe shkathtësitë që lidhen me:

- të kuptuarit e konceptit të ndarjes dixhitale;
- të kuptuarit e konceptit të komunitetit në internet (online) / offline;
- aftësi komunikuese;
- aftësitë e debatit;
- aftësitë e analizës, vlerësimit dhe sintezës.

Kredibiliteti

Teknologjitë dixhitale ofrojnë mundësinë për qasje në një gamë të gjerë informacioni, i cili sigurisht përfaqëson disa nga përfitimet kryesore të tij. Sidoqoftë, kjo gjithashtu paraqet disa rreziqe në lidhje me besueshmërinë e burimeve të informacionit. Kjo kërkon miratimin e mekanizmave të kontrollit të cilësisë, si në atë individual, por edhe në atë institucional. Me rëndësi të veçantë janë mekanizmat SEO që përdorin shumë vegla kërkimi, por edhe ekzistenca e mediave që përhapin qëllimisht lajme të rreme. Të rinjtë që përdorin gjerësisht këto media, janë më të ekspozuarit ndaj këtyre rreziqeve. Kjo është për shkak të dy arsyeve, njëra që vetëdija e tyre për këto rreziqe mund të jetë inferiore ndaj të rriturve dhe sepse zhvillimi i tyre emocional është më pak i pjekur. (Ranieri, 2011) Një pjesë themelore e përdorimit efektiv të teknologjive të informacionit është aftësia e përdoruesve për të gjetur, përzgjedhur, vlerësuar dhe organizuar informacionin. Interneti ka zgjeruar mundësitë për qasje në të dhëna dhe informacione përtej besimit. Bazat e të dhënave, burimet e informacionit, mjetet online dhe aplikacionet për një sërë sferash janë larg vetëm për disa "klikime" (Ranieri, 2011, p. 47).

Si është e mundur të gjejsh një informacion të besueshëm në internet? Cilat kritere na duhen për të përcaktuar besueshmërinë e tij?

Si mund ta shtjellojmë dhe paraqesim informacionin në një mënyrë kritike dhe krijuese?

Në lidhje me temën e besueshmërisë, programi i trajnimit (i paraqitur në kapitujt vijues) do të synojë të promovojë aftësitë dhe shkathtësitë që lidhen me:

- si funksionojnë veglat e kërkimit
- koncepti i besueshmërisë së informacionit
- aftësia për të zhvilluar një strategji në web (internet) kërkimet

- koncepti i besueshmërisë së informacionit
- aftësia për të vlerësuar në mënyrë kritike informacionin
- aftësia për të organizuar dhe përmbledhur informacionin.

Identiteti

Media e re dixhitale mund të lehtësojë zhvillimin e identitetit personal midis të rinjve dhe t'i ndihmojë ata të eksplorojnë interesat e tyre, të vetë-shprehjen, të diskutojnë problemet e tyre në mënyrë anonime, të eksperimentojnë me sjellje të reja dhe të gjejnë njerëz me interes të ngjashëm me të tyre.

Kjo gjithashtu përfshin disa rreziqe, si për shembull përfshirjen në marrëdhënie mashtruese, eksperimentimin me sjellje të rrezikshme, shprehje të narcizmit dhe egocentrizmit (veçanërisht, në lidhje me vetë-prezantimin në rrjetet sociale) dhe vetë-perceptimin bazuar në reagimet nga përdoruesit e tjerë të internetit (Ranieri, 2011, p. 15).

Çfarë roli mund të luajnë teknologjitë dixhitale në procesin e kërkimit / zhvillimit të identitetit tek të rinjtë? Disa ekspertë theksojnë rolin pozitiv që rrjetet mund të kenë në drejtim të mbështetjes së vetë-eksplorimit dhe eksperimentimit me identitete të shumta me një mundësi anonimiteti. Këto teknologji gjithashtu ofrojnë një larmi mundësish për vetë-shprehje për të rinjtë, të cilat mund të zhvillojnë talentet e tyre dhe të mësojnë aftësi të reja.

Sidoqoftë, këto teknologji gjithashtu mund të çojnë në pasoja të pakëndshme, për shembull, të qenit viktima të mashtrimeve ose të kryejnë mashtrime vetë.

Në lidhje me temën e identitetit, programi i trajnimit (i paraqitur në kapitujt vijues) do të synojë të promovojë aftësitë dhe shkathtësitë që lidhen me:

- të kuptuarit e konceptit online / offline të identitetit;
- të kuptuarit e marrëdhënies midis identitetit dhe roleve;
- të kuptuarit e implikimeve pozitive dhe negative të teknologjive dixhitale në identitet;
- aftësia e vetë-shprehjes në kontekste online dhe offline;
- aftësia për vetë-prezantim efektiv.

Privatësia

Ndoshta një nga çështjet më të rëndësishme në përdorimin e teknologjive dixhitale lidhet me çështjen e privatësisë. Media e re dixhitale paraqet mundësi të pashembullta (dhe nganjëherë kërkesa) për ndarjen e informacionit personal, gjë që ngre shqetësime në lidhje me sigurinë e të dhënave të përdoruesit. Shumë të rinj janë shumë pak ose nuk janë aspak të vetëdijshëm në lidhje me rreziqet e ndarjes së informacionit specifik personal, ose nuk kanë njohuri se si ato informacione mund të keqpërdoren. Ajo që është veçanërisht shqetësuese është identifikimi i informacionit personal për përdorime komerciale. Të rinjtë janë një target i veçantë i shënimit në internet, duke pasur një profil të saktë të një përdoruesi të Internetit përmes veprimeve të tij në Internet, preferencave të demonstruara dhe, për më tepër duke (keq) përdorur përdoruesit si promovues të përmbajtjes reklamuese. Për më tepër, vjedhja dhe keqpërdorimi i të dhënave personale do të thotë që është veçanërisht e rëndësishme pajisja e të rinjve me njohuri dhe aftësi për menaxhimin e të dhënave të tyre personale në internet.

Privatësia nuk është vështirë një koncept statik, dhe kuptimi i tij në lidhje me atë që mund të bëhet publike dhe çfarë duhet të mbetet private, çfarë mund të tregohet dhe çfarë nuk duhet, ndryshon me kalimin e kohës. Koncepti i privatësisë ndikohet fuqimisht nga konteksti socio-kulturor dhe teknologjik. Të keni parasysh që në disa raste anonimiteti dhe privatësia e ofruar nga teknologjitë dixhitale përfaqësojnë një strategji përkatëse për dikë që të ndajë idetë e tij / saj dhe ulur rreziqet e mundshme në lidhje me këto akte.

Si të menaxhoni praninë tuaj (online) në internet?

Sa informacion personal duhet të ndajmë (online) në internet?

Cilat janë rreziqet e ndarjes së informacionit (online) në internet?

Kapitulli vijues synon të zgjerojë njohuritë dhe vetëdijen e studentëve në lidhje me konceptin e privatësisë në botën online. Përmes kësaj, studentët duhet të jenë në gjendje të kuptojnë dhe sigurojnë më mirë sigurinë e informacionit të tyre personal, të jenë në gjendje të vlerësojnë rreziqet që lidhen me prezantimin e informacionit personal në Internet.

Në lidhje me temën e privatësisë, programi i trajnimit (i paraqitur në kapitujt vijues) do të synojë të promovojë aftësitë dhe shkathtësitë që lidhen me:

- koncepti i privatësisë dhe nocionet përkatëse;
- koncepti i privatësisë në internet dhe në rrjetet sociale;
- aftësia për të menaxhuar informacionin personal në internet (online);
- aftësia për të mbrojtur privatësinë dhe informacionin personal kur bashkëveproni në internet (online);
- respektimi i privatësisë së përdoruesve të tjerë kur bashkëveprojnë në internet (online).

Autorësia

Teknologjitë e reja ofrojnë mundësi të pashembullta për krijimin e llojeve të ndryshme të përmbajtjes - shkrimi i blegeve, krijimi i videokastave / vlogjeve, artit, muzikës, etj. Web 2.0 ka shndërruar audiencën nga konsumatorë të thjeshtë në "prozumues" - konsumatorë dhe prodhues të përmbajtjes në ne te njejten kohe. Forma të reja të të drejtave të kopjimit po rriten, por edhe probleme, si ndarja dhe shkarkimi i paligjshëm i dosjeve.

Në vitet e fundit, arsimtarët, veçanërisht në arsimin e mesëm dhe të lartë, janë përballur me fenomenin "kopjo dhe ngjit". Kjo është bërë pothuajse një praktikë e rregullt mes studentëve. Për shkak të qasjes së lehtë të përmbajtjes dixhitale (libra, artikuj, etj.) punimet hulumtuese shpesh i nënshtrohen një përmbledhjeje të rrëfimeve të kopjuara nga burime të ndryshme, pa paraqitur mendime origjinale, dhe shpesh pa referime të duhura të burimeve. Për më tepër, me ardhjen e teknologjive 2.0, Wikipedia është një shembull i kësaj. Është një projekt në të cilin nuk i njohim kurrë autorët. Zhvillimi i licencave Creative Commons ka futur gjithashtu një ndryshim rrënjësor në kuptimin e të drejtave autoriale.

Në lidhje me temën e autorësisë, programi i trajnimit (i paraqitur në kapitujt vijues) do të synojë të promovojë aftësitë dhe shkathtësitë që lidhen me:

- Kuptimin e konceptit të referimit / citimit
- Kuptimin e konceptit të së drejtës së kopjimit
- Kuptimin e konceptit të ripërdorimit të burimeve siç duhet
- Mundësia e përdorimit të licencave Creative Commons

Sesioni 1 – Njohja me njëri-tjetrin

Tema e sesionit është të sigurojë informacion dhe ndërgjegjësim në lidhje me llojet e ndryshme të mediave të përdorura nga studentët.

Për trajnuesin:

Kërkojuni studentëve të përshkruajnë të gjitha aktivitetet që kryejnë brenda një dite. Ky ushtrim duhet të bëhet individualisht. Nuk nevojiten pajisje shtesë teknologjike. Pasi të kenë mbaruar, kërkojuni studentëve të paraqesin esetë e tyre në grup.

Për studentin:

Shkruani të gjitha aktivitetet që kryeni gjatë një dite, nga momenti kur zgjoheni deri në momnetin kur ktheheni në shtrat në mbrëmje. Pranë çdo aktiviteti, shkruani informacionin që ju nevojitet për detyrën. Për shembull, në mënyrë që të visheni duhet të dini temperaturën jashtë, dhe për të marrë autobusin, duhet të dini se si është trafiku, etj. Sa i rëndësishëm është informacioni në jetën tuaj të përditshme?

Nest, plotësoni tabelën me informacionin përkatës:

Koha	Aktiviteti	A përfshin aktiviteti ndonjë lloj të medias?	Nëse po, çfarë lloj informacioni merrni nga ai medium?

Sesioni 2 – Media përgjatë viteve / ndarja dixhitale

Për trajnuesin:

Pajisjet e nevojshme përfshijnë të paktën 1 kompjuter për 2 studentë dhe lidhje interneti. Supozohet se studentët mund të shërbejnë me hulumtim në Internetit, veglat e kërkimit dhe përpunimin e tekstit. Një tabelë mediatike interaktive mund të përdoret për të demonstruar vizualisht pikat kryesore në leksion.

Objektivi i aktivitetit është të reflektojë mbi konceptin e ndarjes dixhitale. Bëni një përmbledhje të temës së komunikimit masiv në të gjitha epokat dhe kërkojuni studentëve të krijojnë një afat kohor për zhvillimin e mjeteve / mjeteve për komunikim masiv. Studentët duhet të punojnë në grupe me nga 3-4 veta. Për ta kompletuar prezantimin e tyre, ata mund të përdorin fletë të mëdha letre, shënues, afishe, ngjitës dhe fotografi. Kërkojuni një ose dy anëtarëve të secilit grup të paraqesin punën e tyre. Diskutoni se cilat mjete janë përfshirë me të gjithë grupin.

Pyetjet për diskutim:

A janë harruar disa mjete / teknologji?

Si ndikojnë teknologjitë e ndryshme në format dhe rrjedhën e komunikimit?

Sa të arritshme ishin këto mjete për anëtarët e shoqërisë? Si kishte / ka qasje dhe kontroll mbi to? Cilat janë pasojat e kësaj?

Leksioni/Mësimi: Ndarja Dixhitale

Ndarja dixhitale i referohet një hendeku midis atyre që kanë qasje në teknologjitë për komunikim masiv dhe atyre që nuk kanë. Në lidhje me konceptin e ndarjes dixhitale, ajo i referohet kryesisht qasjes në pajisje teknologjike - ky hendek dixhital interpretohet si një lloj përjashtimi i atyre personave që nuk kanë qasje në TIK. Sidoqoftë, hendeku dixhital gjithashtu i referohet një hendeku shoqëror, i cili kryesisht e interpreton atë si pasojë e pabarazive të mëparshme / aktuale në lidhje me aksesin dhe përdorimin e TIK. Megjithatë, një perspektivë tjetër interpreton ndarjen dixhitale si një pabarazi në qasjen në përmbajtje, kryesisht në njohuri dhe informacion. Kjo kryesisht u referohet atyre që kanë qasje në përmbajtje të tilla dhe atyre që nuk kanë qasje.

OECD përcakton ndarjen dixhitale si "hendekun midis njerëzve, organizatave, kompanive, zonave gjeografike në shumë nivele të ndryshme socio-ekonomike në lidhje me mundësitë e tyre dhe qasjen në TIK dhe përdorimin e Internetit për një gamë të gjerë aktiviteteve. Ndarja dixhitale tregon shumë ndryshime midis vendeve dhe brenda vendeve. Aftësia e njerëzve dhe kompanive për të përfituar nga ndryshimet në internet në një mënyrë të konsiderueshme midis vendeve që i përkasin zonës së OECD dhe atyre që nuk i përkasin asaj " (OECD, 2001).

Prandaj, koncepti i ndarjes dixhitale, kur zbatohet në një nivel universal, i referohet dimensioneve të ndryshme (gjeografike, sociale, teknologjike) dhe përfshin dy probleme të ndryshme, aksesin dhe përdorimin e TIK, dhe përfaqëson një fenomen të ndikuar nga aksesin te objektet dhe infrastrukturat telekomunikuese (Ranieri, 2011).

Ushtrim pas mësimit/leksionit: Diskutim

Ndani studentët në grupe dhe kërkonte që të marrin në konsideratë ndarjen dixhitale në komunitetet e tyre.

Pyetjet për diskutim:

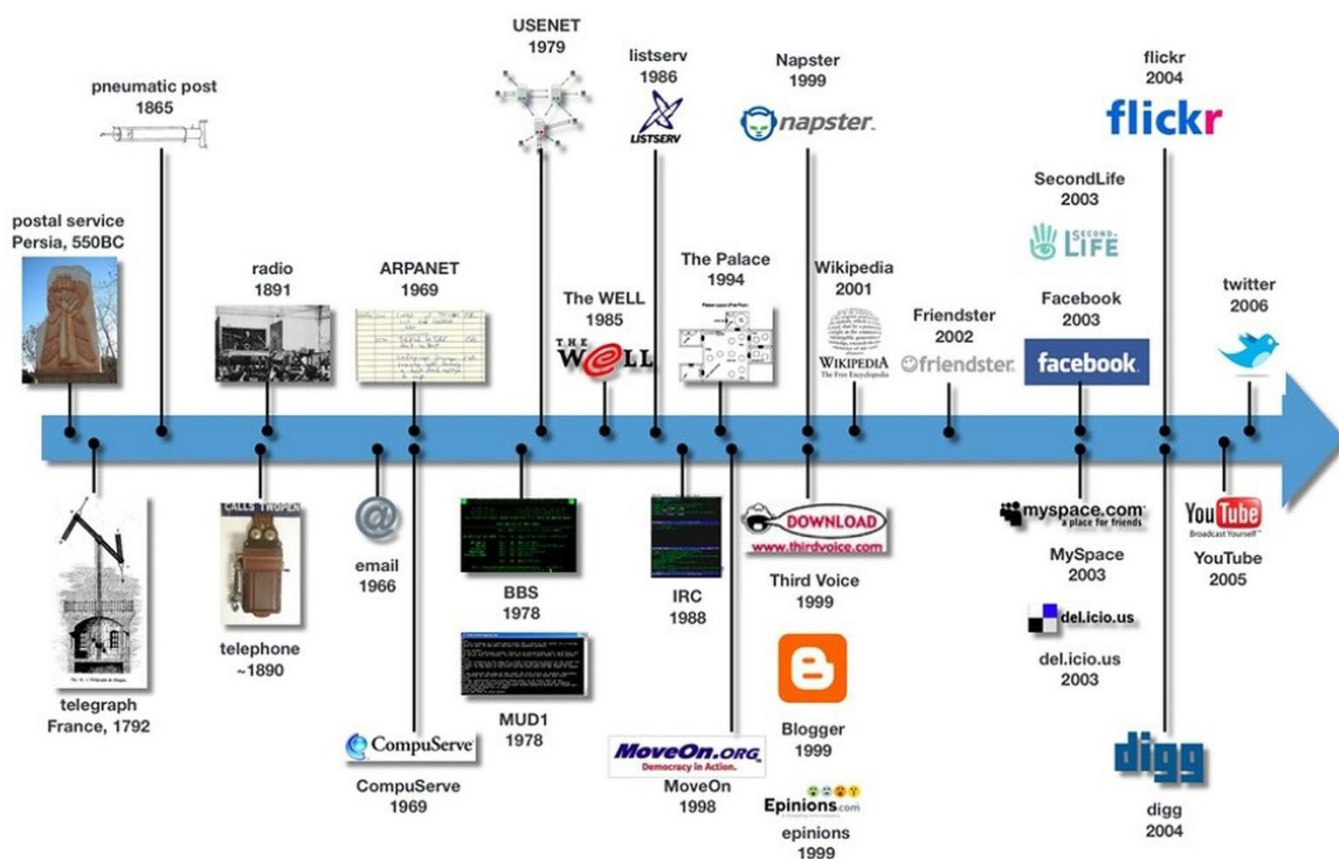
1. Cilat grupe kanë qasje të kufizuar ose nuk kanë aspak qasje në teknologjitë dixhitale? Pse?
2. A është kjo një çështje e rëndësishme? Pse?
3. Si ndikon kjo në pjesëmarrjen e tyre në shoqëri?
4. Cfarë duhet bërë në lidhje me këtë?

Temat për lexime të mëtejshme për studentët:

- Historia e komunikimit
- Historia e radios
- Historia e televizionit
- Historia e Internetit
- Historia e kompjuterëve
- Historia e celularëve

Përfundoni diskutimin duke theksuar se si ndarja dixhitale mund të krijojë lloje të reja të përjashtimit dhe të ketë një ndikim negativ në pjesëmarrjen e qytetarëve. Në mënyrë të veçantë adresoni ndikimin që mund të ketë midis grupeve të marginalizuara dhe shpjegoni pasojat e shumëfishta të kësaj ndarjeje në përfshirjen e tyre në shoqëri.

Shembull i kronologjisë së mediave sociale²:

2Source of image: <https://matthewmovercomm3640.weebly.com/blog/when-and-how-did-new-media-begin>

Sesioni 3 – Komunikimi i ndërmjetësuar nga kompjuteri

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij aktiviteti është të ndihmojë studentët të mendojnë për aspektet më të rëndësishme të Komunikimit i ndërmjetësuar nga Kompjuteri si dhe përgjegjësitë e një personi ndaj personave të tjerë dhe komunitetit të cilit ai ose ajo i përket kur bashkëvepron online (në internet).

Mësim/Leksion: Komunikimi i Ndërmjetësuar nga Kompjuteri (KNK)

Termi Komunikimi i ndërmjetësuar nga kompjuteri i referohet çdo forme të komunikimit të bërë të mundur përmes përdorimit të kompjuterëve. Cilat janë tiparet kryesore të KNK'së? Sa ndryshon KNK'ja nga "komunikimi ballë për ballë? Ekzistojnë disa karakteristika që e dallojnë KNK'në nga format e tjera të komunikimit:

- Komunikimi i ndërmjetësuar nga kompjuteri (KNK) nuk është i kufizuar nga pengesat hapësinore dhe kohore, dhe siguron mundësinë për komunikim sinkron (në zhvillim në të njëjtën kohë, "komunikim i drejtpërdrejtë") dhe komunikim asinkron (në kohë të ndryshme).

- siguron mundësinë për ndërveprime me shumë drejtime - nga një në një (siç janë, për shembull, postat elektronike), një tek shumë (për shembull transmetimi i videos) dhe shumë tek shumë (të tilla si forume në internet), duke siguruar mundësinë për komunitetet e punës në internet.

- multimedialiteti - mund të realizohet përmes një numri formash, psh. nëpërmjet tekstit, imazhit, videos, tingullit, blog-videos, etj.

- mungesa e disa formave të elementeve joverbale - pasi që kjo është një formë e komunikimit e ndërmjetësuar e cila supozon mungesë të pranisë fizike, disa elemente të komunikimit tradicional, të tilla si gjuha e trupit, gjestet dhe shprehjet e fytyrës mund të mungojnë.

- pasiguria e marrëdhënieve shoqërore - kjo është një nga tiparet përcaktuese të KNK'së, duke iu referuar shkallës së besimit që njerëzit kanë në perceptimin e tyre të përfshirjes në marrëdhëniet ndërpersonale. Pasiguria e marrëdhënieve është paqartësia që njerëzit ndiejnë për vetë gjendjen e marrëdhënieve ("Sa jam i sigurt për të ardhmen e kësaj marrëdhënie?").

- ndjenjën e përkatësisë, duke iu referuar një lloji të ri të përkatësisë jo më të lidhur me praninë fizike dhe territoritetin, por me interesat e përbashkëta dhe qëllimet e përbashkëta.

KNK gjithashtu mund të ketë disa manifestime të padëshiruara, të cilat lidhen kryesisht me mundësinë e ndërveprimit në një mënyrë anonime. Ekzistojnë disa lloje të sjelljes që lidhen me keqpërdorimin e KNK:

- Mesazhe te flakëruese: kur dërgohen mesazhe fyese;

- Mesazhe te padëshirueshme: kur dërgohen mesazhe të padëshiruara (zakonisht përdoren në reklama);

- Të fshehur/Pasiv: duke iu referuar praktikës së atyre që, për shembull, bashkohen në një forum në internet, por rrallë, nëse ndonjëherë, marrin pjesë në diskutim (Ranieri, 2011, p. 31).

Netiketimi i referohet tërësisë së rregullave për komunikim të ndërgjegjshëm dhe të përgjegjshëm online (në internet).

Ushtrim:

Kohëzgjatja e ushtrimit është 40 minuta. Ndani studentët në grupe me nga 4-5. Sigurojini grupeve skenarë. Veçoni tre studentë, duke u caktuar atyre rolet vijuese:

- moderator - një person që moderon debatin; mbanë rendin; përpiqet të garantojë cilësi në pjesëmarrje; përmbledh çështjet kryesore të diskutimit.
- reporter - merr shënime për ato që janë thënë gjatë debatit;
- kritik - bën vërejtje kritike, nxjerr në pah problemet ose aspektet që nuk merren parasysh.

Skenari 1: Ivana ka shpërndarë imazhe nga pushimet e saj në Facebook. Agjencia turistike raporton fotot e saj në faqen e tyre në Facebook. Ivana nuk është e kënaqur me këtë dhe vendos të kontaktojë me ta në lidhje me këtë çështje (i gjithë komunikimi duhet të jetë në formën e komenteve në mediat sociale).

Skenari 2: Arbeni, Igor dhe Elez ndajnë një bisedë në grup në Viber. Elezi ka zbuluar se Igori u ka treguar mesazhet e tyre private miqve të tij të tjerë. Ai vendos të përballet me të në lidhje me këtë çështje (të gjitha komunikimet duhet të jenë në formën e komenteve në mediat sociale).

Skenari 3: Elena ka filluar punën për një kompani marketingu. Detyra e saj është t'i promovojë ato në rrjetet sociale. Ajo shpesh përdor postimet e miqve të saj në rrjetet sociale për të promovuar kompaninë e saj në komente. Ajo përballet me miqtë e saj për këtë sjellje (i gjithë komunikimi duhet të jetë në formën e komenteve në mediat sociale).

Grupet luajnë skenarë ndërsa ekipi special bën shënime. Në fund, ekipi special paraqet gjetjet e vëzhgimeve të tyre. Diskutoni këto gjetje me grupin. Kërkojuni studentëve të mendojnë për rregulla të ndryshme që janë ose nuk zbatohen në bashkëveprimin virtual, në krahasim me ndërveprimin ballë për ballë.

Për studentin:

Ky ushtrim përfshin lojë me role në lidhje me mënyrën e komunikimit në internet. Ndiqni udhëzimet e trajnerit dhe përfundoni ushtrimin.

Sesioni 4 - Wiki ditari (zhurnali)

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij aktiviteti është të promovojë bashkëpunimin midis studentëve gjatë përdorimit të TIK dhe KNK. Detyra ka të bëjë me përpjekjet e gazetarisë në internet, ku grupe të ndryshme studentësh do të duhet të ndajnë detyrat, rolet dhe rregullat dhe të bashkëpunojnë në zhvillimin e një projekti të përbashkët mediatik. Studentëve do t'u kërkohet të krijojnë një gazetë bashkëpunuese duke përdorur wiki, blog, ose të dyja.

Leksion/Mësim: Gazetari pjesëmarrëse

Gazetaria pjesëmarrëse, e njohur gjithashtu si "gazetari e hapur" dhe "gazetari qytetare" është një lloj i gazetarisë që kërkon një lloj bashkëpunimi ose përfshirje nga lexuesi, apo edhe raste kur zhvillimi i plotë i punës gazetareske është vepër e lexuesit. Ardhja e teknologjive 2.0 e bëjnë procesin e botimit jashtëzakonisht të lehtë dhe të menjëhershëm, duke shndërruar kështu lexuesit nga thjesht konsumatorë në prodhues informacioni gjithashtu. Integrimi i të dy roleve krijoi "prozumerin".

Shpesh gazetaria qytetare përqendrohet në lajmet lokale, në mënyrë që të rrisë pjesëmarrjen e qytetarëve brenda komunitetit. Në varësi të përfshirjes dhe rolit të lexuesit në procesin e prodhimit të lajmeve, ekzistojnë disa forma të gazetarisë pjesëmarrëse:

1. Koment i thjeshtë nga lexuesi;
2. Kontribut i thjeshtë nga lexuesi (një lidhje, një fotografi) në artikullin e një gazetari profesionist;
3. Kontribut më i drejtpërdrejtë nga lexuesi që përfshin bashkëpunimin me gazetarë profesionistë.
4. Blogger-qytetar, një person që prodhon përmbajtje të lajmeve (zakonisht në lidhje me lajmet lokale) dhe i publikon ato në internet në një gazetë ose një blog;
5. Përfshirja në shkrimin e një artikulli gazetar profesionist, organizata e lajmeve;
6. Përfshirja në një faqe në internet të gazetarisë, e menaxhuar tërësisht nga gazetarë qytetarë, duke shkruar për ngjarjet lokale;
7. Përfshirë në një formë hibride të gazetarisë, bashkëpunim midis gazetarëve profesionistë dhe amatorë;
8. Wikijournalism, një formë ku çdokush mund të shkruajë dhe botojë lajme dhe histori, dhe gjithashtu të redaktojë atë që ka janë shkruar nga të tjerët.

Ushtrimi: Kohëzgjatja e ushtrimit është të paktën 2 orë. Para fillimit të ushtrimit, sigurohuni që studentët të jenë të njohur me mjetet teknologjike të përfshira në aktivitete, veçanërisht me blogun ose wiki'n.

Ka disa mjete të njohura të cilat mund të përdoren në zhvillimin e një wiki ose një blog.

Ndani klasën në grupe me 4-5 nxënës.

Ky ushtrim kërkon pajisjet e mëposhtme:

Të paktën 1 Kompjuter për grup pune (të paktën 1 Kompjuter për 4-5 studentë)

Të paktën 2 kamera

Studentët duhet të kenë të paktën njohuri themelore në përpunimin e tekstit dhe redaktimin e fotografisë / videos. Një projektor do të jetë i nevojshëm gjithashtu për të paraqitur rezultatet përfundimtare.

Shpjegoni detyrën secilit prej grupeve dhe kërkojuni anëtarëve të bien dakord për role të ndryshme të të gjithë pjesëmarrësve në ekip (për shembull, kryeredaktori, reporteri, lexuesi i provave, fotografi, kameramani, redaktuesi i videos). Sigurohuni që anëtarët e grupeve janë të vetëdijshëm dhe i kuptojnë detyrat dhe përgjegjësitë që kanë në zhvillimin e gazetës. Shpjegoni me terma precize se çfarë pritet prej tyre në mënyrë që të siguron orientim. Jepni disa shembuj të punës dhe blogut të gazetarisë qytetare, vetëm për të ilustruar pikat tuaja në mënyrë më efektive.

Për studentin:

Detyra juaj do të jetë të krijoni një wikijournal. Ju do të punoni në ekipe.

Secili ekip ka për detyrë të prodhojë të paktën 3 lajme të shkurtra për tema me interes të tyre.

Aktiviteti është i organizuar në disa hapa:

1. Përcaktimi i struktures - ekipi editorial përcakton çështjet që do të trajtohen dhe delegon detyrat dhe rolet. Në këtë hap do të përcaktohet lloji specifik i pasqyrimit të secilit lajm.
2. Hulumtimi i lajmeve - ekipi mund të përdorë kërkime në internet, intervista me studentë të tjerë në klasë, mbledhjen e lajmeve nga dhoma e studimit, etj.
3. Kontrollimi i burimeve - përkujtoni qytetarët gazetarë se duhet të verifikojnë burimet e tyre.
4. Hartimi i artikujve në wiki - ndani WikiQuette dhe udhëzoni studentët të punojnë në mënyrë efektive;
5. Rishikimi i punës.
6. Botimi.

Përfundoni ushtrimin me secilin ekip që paraqet punën e tij dhe voton gazetën më të mirë.

Si të shkruani një artikull efektiv?

1. Vendoseni veten në vendin e lexuesit - shkruani fjali të shkurtra dhe të thjeshta.
2. Mos harroni pikën kyçe duke u defokusuar me një pikë tjetër.
3. Duke shkruar historinë tuaj, qëndroni në 5W - kush, çfarë, kur, ku dhe pse
4. Shkruani një titull tërheqës (Ranieri, 2011, p. 39)

Sesioni 5 – Si funksionojnë veglat e hulumtimit

Për trajnerin:

Qëllimi i aktivitetit është të edukojë studentët se si funksionojnë veglat e kërkimit, si dhe në lidhje me strategjitë e ndryshme për kërkimin e informacionit në internet.

Mësimi/Leksioni : Veglat e kërkimit

Veglat e kërkimit përfaqësojnë mjete që i lejojnë njerëzit të gjejnë informacion në internet duke kërkuar fjalë dhe fraza që mendohet se shoqërohen me informacionin që ata kërkojnë. Si funksionojnë veglat e kërkimit?

Kur përdorni veglat e kërkimit për të hyrë në informacion, përdoruesi duhet të jetë i vetëdijshëm se:

- veglat e kërkimit analizojnë rreth 30-35% të faqeve të disponueshme në internet, ndërsa pjesa tjetër i përket të ashtuquajturës "rrjet i padukshëm", i cili përbëhet nga faqe të mbrojtura;
- veglat e kërkimit nuk kërkojnë të gjithë uebin. Ata kërkojnë vetëm fjalët e treguara nga përdoruesi brenda një indeksi të azhurnuar automatikisht nga një softuer;
- ajo që mund të gjendet në web faqe duke përdorur një vegël kërkimi nuk korrespondon saktësisht me atë që është në dispozicion, pasi që procesi i kërkimit bazohet në listën e fjalëve të vetë veglave të kërkimit, sesa në atë që është në dispozicion në web faqen në çdo kohë të dhënë;
- vegla të ndryshëm kërkimi nuk veprojnë njësoj - veprojnë në parime të ndryshme, dhe secila vegël kërkimi artikulon këto parime ndryshe;
- reklamat ndikojnë shumë në rezultatet dhe renditjen e tyre në një kërkim në internet;
- burimet e informacionit / faqet e renditura në vendin e parë nuk duhet të jenë më të rëndësishmet ose më të sakta.

Në parim pothuajse të gjithë prirën të konsultohen vetëm me rezultatet e para, kjo është një gjë e rëndësishme për t'u theksuar.

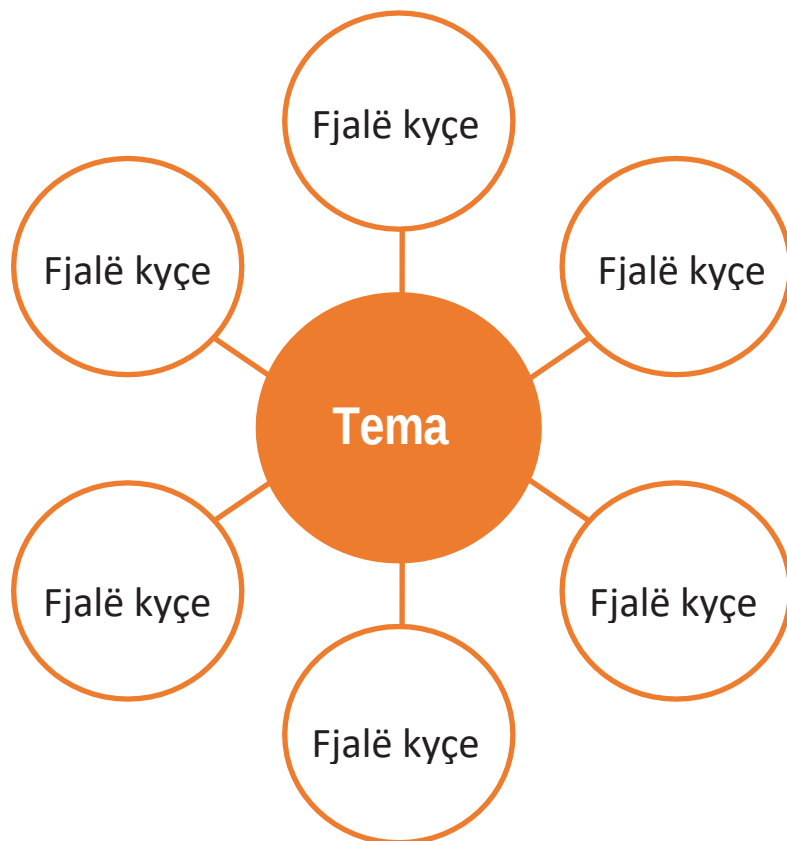
Ushtrimi 1: Debat. Ushtrimi zgjat për 20 minuta. Bëni grupit të studentëve disa pyetje, për shembull:

1. A e dinë se çfarë janë veglat e kërkimit?
2. Cili është qëllimi i veglave të kërkimit?
3. A keni një vegël kërkimi të preferuar? Nëse po, cila është ajo? Pse preferoni ta përdorni këtë?
4. Përkrahuni se si kërkoni informacion në Internet.

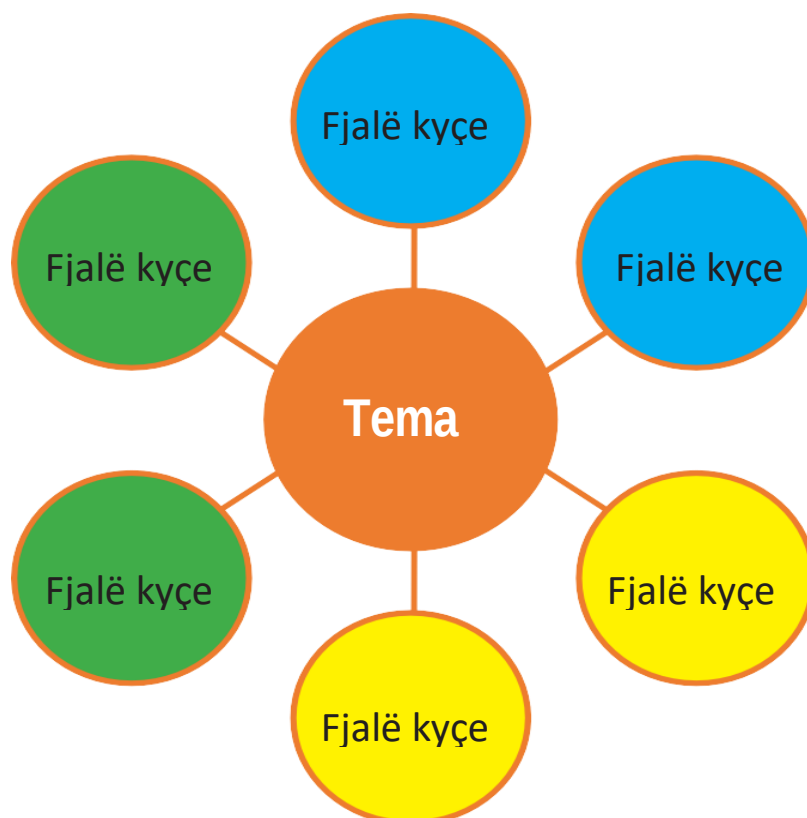
Ushtrimi 2: Kërkimi i informacionit

Kohëzgjatja e ushtrimit është 15 minuta. Preferohet që studentët të punojnë individualisht ose në çifte. Pajisja e nevojshme për realizimin e këtij ushtrimi është 1 kompjuter ose pajisje inteligjente për student ose çift studentësh dhe një lidhje e qëndrueshme në Internet.

Kërkojuni studentëve të sjellin ide të ndryshme për një temë që keni zgjedhur. Sapo të keni mbaruar, kërkojuni atyre të organizojnë fjalët kyçe siç tregohet në grafikun më poshtë.

Kërkoni atyre të organizojnë informacionet në këtë formë. Pasi ti kenë mbledhur informacionet, kërkoni që ti riorganizojnë rezultatet duke përdorur fjalët kyçe nga secila fushë, duke grupuar koncepte të lidhura ngushtë së bashku dhe duke i theksuar ato.

Pastaj, studentët kërkojnë në Internet duke përdorur shfletuesin, hapin një vegël kërkimi dhe përdorin fjalët kyçe të identifikuara për të filluar kërkimin. Duke lexuar zgjedhjen e parë të kërkimit, kërkoni që të zbulojnë fjalë të reja që mund të shtohen në hartë. Pastaj rishikoni listën, nëse për shembull, duke përdorur disa fjalë kyçe nuk gjinden rezultate mbi temën, atëherë ajo fjalë kyçe duhet të fshihet.

Në fund të aktivitetit, secili grup duhet të tregojë rezultatet e punës së tij duke specifikuar:

- Sa rezultate janë përdorur;
- Sa rezultate u zgjodhën;
- Sa fjalë kyçe u shtuan; cilat ishin më të lidhura me temën;
- Sa, dhe cilat fjalë kyçe u fshinë.

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe përfundoni ushtrimin.

Sesioni 6 – Informacioni në internet

Për trajnuesin:

Qëllimi i kësaj teme është t'u mësojë studentëve rëndësinë e kredibilitetit dhe besueshmërisë së informacionit të gjetur në internet. Klasa mund të fillohet duke diskutuar se cilat strategji përdorin studentët për të përcaktuar kredibilitetin dhe besueshmërinë e informacionit të gjetur në internet. Nëse është e nevojshme, varësisht nga mosha e grupit, mund t'ju duhet t'i shpjegoni grupit konceptet e kredibilitetit dhe besueshmërisë.

Mësimi/Leksioni : Veglat e kërkimit

Veglat e kërkimit përfaqësojnë mjete që i lejojnë njerëzit të gjejnë informacion në internet duke kërkuar fjalë dhe fraza që mendohet se shoqërohen me informacionin që ata kërkojnë. Si funksionojnë veglat e kërkimit?

Kur përdorni veglat e kërkimit për të hyrë në informacion, përdoruesi duhet të jetë i vetëdijshëm se:

- veglat e kërkimit analizojnë rreth 30-35% të faqeve të disponueshme në internet, ndërsa pjesa tjetër i përket të ashtuquajturës "rrjet i padukshëm", i cili përbëhet nga faqe të mbrojtura;
- veglat e kërkimit nuk kërkojnë të gjithë uebin. Ata kërkojnë vetëm fjalët e treguara nga përdoruesi brenda një indeksi të azhurnuar automatikisht nga një softuer;
- ajo që mund të gjendet në web faqe duke përdorur një vegël kërkimi nuk korrespondon saktësisht me atë që është në dispozicion, pasi që procesi i kërkimit bazohet në listën e fjalëve të vetë veglave të kërkimit, sesa në atë që është në dispozicion në web faqen në çdo kohë të dhënë;
- vegla të ndryshëm kërkimi nuk veprojnë njësoj - veprojnë në parime të ndryshme, dhe secila vegël kërkimi artikulon këto parime ndryshe;
- reklamat ndikojnë shumë në rezultatet dhe renditjen e tyre në një kërkim në internet;
- burimet e informacionit / faqet e renditura në vendin e parë nuk duhet të jenë më të rëndësishmet ose më të sakta.

Në parim pothuajse të gjithë prirjen të konsultohen vetëm me rezultatet e para, kjo është një gjë e rëndësishme për t'u theksuar.

Ushtrimi: Debat. Kohëzgjatja e ushtrimit është afërsisht 30 minuta.

Temë e debatit është kredibiliteti dhe besueshmëria e informacionit në internet. Këtu janë disa pyetje ku ju mund të diskutoni me studentët tuaj:

- Sipas jush, a është i vërtetë informacioni online (në internet) ? A është i besueshëm? A është e mundur të mbështetemi në atë që është botuar në Internet? Mos harroni t'i pyesni ata të sqarojnë qëndrimet e tyre dhe mbase ofroni disa shembuj.
- A keni dyshuar ndonjëherë në vërtetësinë e disa informacioneve të gjetura online (në internet) ? Pse? A mund ta përshkruani rast?
- Si e përcaktoni vërtetësinë e informacionit të gjetur online (në internet) ? Cilat janë kriteret tuaja? Shkruani (në një tabelë, një tabelë inteligjente ose në projektor) kriteret e konsideruara dhe të përdorura nga studentët, dhe krahasoni këto me disa kriteret vlerësimi të paraqitura më poshtë. Komentoni ngjashmëritë dhe pa-ngjashmëritë e të dy grupeve të kriterëve.

Ushtrimi 2: Kohëzgjatja e ushtrimit është afërsisht 40-60 minuta. Ndani nxënësit në çifte. Pajisja e nevojshme për realizimin e këtij ushtrimi është 1 kompjuter ose pajisje inteligjente për student ose çift studentësh dhe një lidhje e qëndrueshme në Internet. Kërkojuni studentëve të analizojnë 5-6 rezultatet e para të kërkimit nga ushtrimi i mëparshëm, duke përdorur rrjetin e vlerësimit më poshtë. Sigurojuni atyre 30 minuta për të përfunduar detyrën.

Pasi të keni mbaruar punën në grup, kërkonin nga secili çift të paraqesë rezultatet e saj. Pasi secila palë të paraqesë rezultatet e saj, kërkonin nga grupi të krahasojë ngjashmëritë dhe ndryshimet në vlerësim. Pas kësaj, kërkoji dysheve që të kthehen në hartat e tyre (nga ushtrimi i parë) dhe ta rishikojnë atë në përputhje me besueshmërinë e web faqeve të internetit që sugjerojnë fjalë të caktuara kyçe. (Ranieri, 2011, p. 57).

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe përfundoni ushtrimin.

Kriteri 1	Kush është autori? A është ai / ajo një person i njohur? A është e njohur dhe e besueshme apo është një organizatë e panjohur?
Kriteri 2	Cila është audienca e synuar e burimit? A duhet të keni disa njohuri të mëparshme mbi temën për ta kuptuar atë?
Kriteri 3	Cili është qëllimi i web faqes në internet?
Kriteri 4	A është informacioni i shkruar mirë? A është konciz?
Kriteri 5	A është informacioni i vjetër? A është azhurnuar informacioni?

Tabela e vlerësimit (Ranieri, 2011).

Web faqja	Niveli i besueshmërisë	Besueshmëria ose mosbesueshmëria (tregoni të paktën dy arsye për secilën)
Web faqja 1	I lartë Mesatarë I ulët	Arsyeja 1: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse Arsyeja 2: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse
Web faqja 2	I lartë Mesatarë I ulët	Arsyeja 1: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse Arsyeja 2: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse
Web faqja 3	I lartë Mesatarë I ulët	Arsyeja 1: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse Arsyeja 2: kjo web faqe në internet është e besueshme / jo e besueshme sepse

Sesioni 7 – Rreziqet në Internet

Për trajnuesin:

Qëllimi i aktivitetit është të promovojë njohuri dhe aftësi mes studentëve për të vlerësuar në mënyrë kritike informacionin. Baza e procesit të të mësuarit në këtë sesion do të jetë një kërkim në internet - një aktivitet i hulumtimit bazuar në burimet e internetit - qëllimi i të cilit është të zbulojë se cili sistem përhap malware¹. Në fund të aktivitetit, studentët do të kuptojnë më mirë se çfarë janë viruset kompjuterike dhe si funksionojnë.

Ushtrimi 1. Stuhi mendimesh dhe diskutim.

Ky është një sesion i shkurtër i ideve, për t'ju ndihmuar të prezantoni temën dhe gjithashtu t'ju ofrojë një mundësi për të vlerësuar njohuritë dhe aftësitë midis studentëve tuaj në lidhje me temën. Model pyetjesh për diskutim:

- A e dini se çfarë është një virus kompjuterik?
- A e dini se çfarë është malware?
- A është infektuar ndonjëherë kompjuteri juaj me një virus ose malware? Nëse po, çfarë ndodhi? Si ndodhi?
- A dini si ta mbroni kompjuterin tuaj nga viruset? Nëse po, ju lutem shpjegoni.

Ju gjithashtu mund të shfaqni disa video demonstruese, duke treguar se si funksionojnë viruset kompjuterike dhe malware.

Mësimi/Leksioni: Viruset kompjuterike

Viruset kompjuterike përfaqësojnë një lloj të veçantë të softuerit me qëllim të keq që mund të infektojë kompjuterin-në tuaj dhe të kryejë veprime për të cilat është krijuar. Në shumë raste, përdoruesi nuk e njeh që kompjuteri i tij / saj është infektuar. Pasi të ekzekutohet virusi, ai mund të kopjohet dhe të krijojë një derë të pasme, përmes së cilës krijuesi i virusit fiton qasje në kompjuterin e përdoruesit dhe shkakton dëme në kompjuter.

Ekzistojnë lloje të ndryshme të programeve që mund të jenë të dëmshëm për kompjuterin tuaj (Ranieri, 2011, p. 61):

- malware: një virus i krijuar me qëllim të dëmtimit të kompjuterit pritës;
- krimbat: ky lloj virusi mund të zvogëlojë performancën e kompjuterit;
- virus polimorfik: ky lloj virusi mund të ndryshojë në secilin infeksion, prandaj është më vështirë për tu zbuluar dhe hequr;
- virus metamorfik: ky lloj virusi mund të ndryshojë plotësisht kodin e tij, duke e bërë atë të vështirë për tu zbuluar për programet anti-virus;
- Kali i Trojës (Trojan Horse): ndoshta një nga llojet më të njohur të viruseve. Teknikisht, disa nuk i konsiderojnë si viruse sepse nuk replikohen; ato janë skedarë të cilët pasi hapen nga përdoruesi infektojnë kompjuterin. Për të hutuar përdoruesin, ata shpesh kanë emra dhe ikona që janë të ngjashme me programet e tjera kompjuterike.

¹ Malware është softuer ndërhyrës që është krijuar për të dëmtuar dhe shkatërruar kompjuterët dhe sistemet kompjuterike.

Ushtrim: Ndani grupin në grupe më të vogla me 3-4 nxënës. Paraqisni tre skenarë të ndryshëm. Kërkojuni atyre të përmbledhin kur dhe ku në secilin skenar ekzistojnë rreziqe të infeksionit kompjuterik.

Skenari 1: Po shkarkoni një film nga një uebfaqe ilegale torrent. A egzistonë ndonjë rrezik në lidhje me sigurinë e kompjuterit tuaj?

Skenari 2: ju keni marrë një email nga një dërgues i panjohur që pretendon se keni fituar 100,000 Euro. Ju duhet të klikoni në një link për të lënë të dhënat tuaja për të kërkuar fitimin. Cfare do te besh?

Skenari 3: Ju dëshironi të blini një triko në internet. Kërkesat e formularit për informacionin e kartës suaj të kreditit? Çfarë duhet të merrni parasysh para se të bëni pagesën?

Për studentin:

Ndiqni udhëzimet e trajnuesin dhe përfundoni ushtrimin.

Sesioni 8 – Identitetet tona në internet

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij sesiioni është të promovojë mirëkuptimin midis grupit në lidhje me konceptin e identitetit, si në kontekstin online poashtu edhe ate offline. Në fillim të njësisë, si një formë e ushtrimit për ngrohje, kërkojuni studentëve të sigurojnë një vetë-prezantim të vogël, duke krijuar një kartë identiteti, dhe më pas të marrin pjesë në një ushtrim të lojërave me role, duke u përballur me situata të ndryshme. Qëllimi i ushtrimit është t'u tregojë studentëve se si një person mund të ndryshojë në varësi të kontekstit.

Mësimi/Leksioni: Identiteti (online/offline)

Jeta shoqërore dhe marrëdhëniet dhe rolet tona në komunitet krijojnë situata që mund të ndryshojnë identitetin tonë me kalimin e kohës dhe në kontekste të ndryshme. Ndërtimi i identitetit është një proces që evoluon gjatë gjithë jetës sonë. Gjatë gjithë jetës sonë ne ndërmarrim role të reja dhe krijojmë marrëdhënie të reja, prishim marrëdhëniet e vjetra, të cilat janë situata që kërkojnë rregullim. Secila prej këtyre rregullimeve lë gjurmë mbi identitetin tonë, ndjenjën tonë të vetvetes, vetë-perceptimin tonë. Ndonjëherë këto ndryshime bëhen me vetëdije dhe dëshirë (për shembull, kur duam të bëhemi më të organizuar, ose të jetojmë një mënyrë jetese më të shëndetshme), por shpesh ato shkojnë në prapavijë, dhe ne mbetemi kryesisht të pavetëdijshëm për to.

Por çfarë lloj ndikimi kanë mediat në këtë proces, dhe më konkretisht, çfarë lloj roli luajnë rrjetet sociale?

Rrjetet sociale i përkasin një lloji faqesh në internet karakteristikë kryesore e të cilave është promovimi i ndërveprimit ndërmjet përdoruesve. Ato bazohen në profilet e përdoruesve të cilat janë të lundrueshëm (navigues) dhe ku njerëzit mund të paraqesin informacione për veten e tyre, preferencat dhe hobet e tyre dhe përmbajtjen që duan të ndajnë me njerëzit e tjerë. Këto janë rrjete virtuale, në mesin e më të famshmëve të cilët janë Facebook, Twitter, Instagram, YouTube dhe TikTok. Secila prej tyre është e specializuar në një formë të ndërveprimit dhe prezantimit të përdoruesve. Rrjetet sociale "Të jetosh në" ofron një mundësi për vetë-prezantim të përdoruesit me çdo veprim që është publik ose gjysmë-publik. Kjo mund të çojë në një numër problemesh në lidhje me ndërtimin e identitetit.

Ushtrim: Kohëzgjatja e këtij ushtrimi është afërsisht 20 minuta. Ushtrimi përfshin një diskutim mbi temën e identitetit. Pyetni grupin tuaj të studentëve pyetjet e mëposhtme (mund të shtoni pyetje të tjera ose t'i ndryshoni pyetjet nëse e shihni të arsyeshme):

- Çfarë do të thotë identiteti?
- Nga çfarë përbëhet identiteti ynë?
- Çfarë ndikon në identitetin tonë?
- A është e mundur të kesh më shumë se një identitet në jetën reale?
- A ndryshon identiteti ynë? Çfarë ndikon në këtë ndryshim?
- A ka dallime midis identitetit tonë online dhe offline?

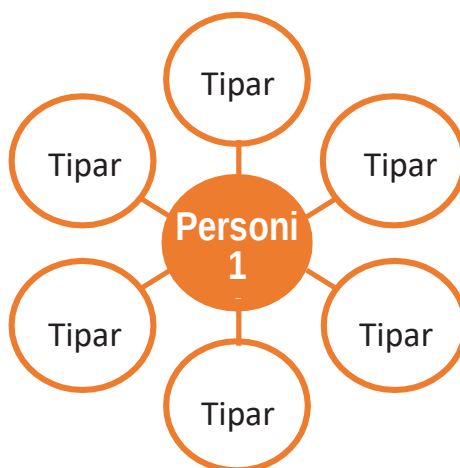
Shkruani idetë më të rëndësishme të zhvilluara gjatë diskutimit në një tabelë. Sigurohuni që të nënvizoni disa koncepte thelbësore, të tilla si: që identiteti varet nga kontekstet; identiteti ndryshon vazhdimisht; ndërtimi i identitetit është një proces selektiv në të cilin ne vendosim se çfarë informacioni për ne duam të ndajmë me të tjerët.

Pas sqarimit të koncepteve, kërkonte nga studentët të krijojnë një vetë-prezantim, një formë të kartës së identitetit. Ajo që do t'ju duhet është një fletë e madhe letre për secilin student, shënues shumëngjyrësh, gërshtë, ngjithës, letër shumëngjyrëshe, etj. Kërkojuni atyre të jenë kreativ dhe të prezentohen se kush janë nëpërmjet fletën e letrës. Jepuni atyre 20 minuta kohë për të përfunduar ushtrimin.

Ushtrimi 2: Duke bërë rol . Ndani studentët në grupe me 5-6 veta. Secili grup duhet të luajë një mimikë - ata duhet të analizojnë një histori të dhënë (një situatë) dhe ta luajnë atë përpara grupit. Pjesa tjetër e grupit duhet të mendojë situatën. Më poshtë është një listë e skenarëve të mundshëm (mund të shtoni skenarë shtesë).

Roli	Situata
Personi 1, ai koti. Bëhet i kotë para njerëzve të tjerë	Shkuarja për të bërë pazar në qendrën tregtare
Personi 2, djali i ashpër. Bëhet arrogant rreth në mesin e të tjerëve	Në park me miqtë
Personi 2, student i shkëlqyeshëm. Ai / ajo gjithmonë ngre dorën për të bërë pyetje	Në shkollë, gjatë një ore mësimi
Personi 1, motra e madhe. Ajo është shumë e kujdesshme për vëllezërit e motrat e saj	Në një kontekst familjar
Personi 1, një student i prapë. Ajo flet gjatë gjithë kohë dhe pengon në mësim	Në shkollë, gjatë një ore mësimi

Grupi i cili zbulon më së shumti situata është fituesi. Gjatë zbulimit, duhet të shkruani të gjitha tiparet e personave në skenarët në një tabelë ose flete te madhe.

Rezulton se personi 2 ka identitete të ndryshme, dhe nganjëherë kontradiktore. Kërkojini grupit të reflektojë mbi këtë çështje, dhe në fund të zhvillojë një histori në të cilën rolet e ndryshme të luajtura nga Personi 2 kanë kuptim. Motivoni studentët të reflektojnë se si mund të ndodhë kjo, për të qenë në gjendje të kuptojnë dinamikën e vështirë të vetvetes dhe identitetet e ndryshme përmes krijimit të historisë dhe fantazisë. Sigurohuni që të nënvizoni rëndësinë e një vetë-njohje më të mirë dhe ndikimin e kontekstit në mënyrën se si veprojmë dhe jetojmë.

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnerit dhe përfundoni ushtrimin.

Sesioni 9 – Vetë-prezantimi në botën online

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij sesiioni është të forcojë vetëdijen e studentëve në lidhje me nocionin e identiteteve online (në internet) dhe rrjedhimisht mashtrimin e identitetit. Gjatë këtij sesiioni, studentëve do t'u kërkohet të marrin në konsideratë realitetin midis identiteteve offline dhe atyre online, dhe prezantimin e tyre në botën online.

Ushtrimi: Kohëzgjatja e ushtrimit është 30-40 minuta. Për të realizuar këtë ushtrim do t'ju duhet një projektor dhe një kopje e filmit Avatar nga James Cameron. Projektoni skena të zgjedhura, të cilat demonstrojnë dinamikën midis avatarit dhe karakterit që qëndron pas tij, e cila do të ndihmojë në prezantimin e konceptit tek studentët tuaj dhe familjarizimin e tyre me çështjet themelore që lidhen me identitetet virtuale.

Në fund të projekSIONIT, hapni një debat midis studentëve, duke bërë pyetje, të tilla si:

- A e dini se çfarë do të thotë avatar²?
- A keni përdorur ndonjëherë një avatar në komunikimin online (në internet) ?
- A jeni i sigurt që pas avatarit njerëzit janë ata që pretendojnë të jenë?

Shkruani në një tabelë ose në një leter të madhe pikat kryesore të ngritura nga studentët gjatë diskutimit.

Ushtrimi 2: Qëllimi i aktivitetit është të forcojë kapacitetet për vetë-prezantim mes studentëve në botën online. Si fillestar, kërkojuni studentëve të përgatisin një prezantim të shkurtër për veten e tyre, duke përdorur pesë pika kryesore - ata mund të përdorin imazhe, tekst, video të shkurtra dhe muzikë. Prezantimi duhet të pasqyrojë interesat, pasionet dhe përvojat e tyre jetësore. Kërkojuni studentëve të punojnë individualisht. Në fund të punës së tyre për prezantimet individuale, kërkon secilin prej tyre të paraqesë prezantimin e tij të një koleg tjetër nga grupi, dhe pastaj të vlerësojë reciprokisht efektivitetin e prezantimeve të tyre.

Leksioni/Mësimi: Tregimi dixhital

Tregimi dixhital sot, përdoret më shumë se kurrë, duke qenë një mjet i rëndësishëm për zbulimin, eksplorimin e vetvetes, si dhe një mjet për të bashkëvepruar me njerëzit e tjerë dhe për të ndarë interesat, preferencat dhe përvojat e veta. Shprehja e tregimit dixhital daton që nga Joe Lambert dhe Dana Atchley, të cilat në vitet 1990 krijuan një sistem ndërveprues multimedial, ku njerëzit mund të prezentoshin vetveten duke përdorur tekst, tingull, imazh, etj. Tregimi dixhital mund të definohet si procesi me të cilin njerez të ndryshëm ndajnë historitë e tyre të jetës dhe imagjinatën krijuese me të tjerët. Kjo formë e re e tregimit u shfaq me ardhjen e teknikave të prodhimit të medias, harvderit dhe softuerit, duke përfshirë, por pa u kufizuar në kamera digjitale, regjistrues dixhitalë të zërit, iMovie, Microsoft Photos, Final Cut Express dhe WeVideo. Këto teknologji të reja u lejojnë individëve të ndajnë historitë e tyre në Internet në YouTube, Vimeo, disqe kompakte, podcaste dhe sisteme të tjera elektronike të shpërndarjes. (Ranieri, 2011).

Ushtrimi 3: Diskutim i shkurtër. Kohëzgjatja e ushtrimit është 20 minuta.

Kërkojuni studentëve të përshkruajnë se çfarë është autobiografia. Kërkojuni atyre të rendisin disa shembuj të autobiografive. Kërkojuni atyre të përmendin disa formate të prezantimit të autobiografisë së dikujt. Pyesni ata nëse kanë shkruar ndonjëherë një Curriculum Vitae. Kërkojuni atyre të përshkruajnë ndryshimin midis një CV dhe një autobiografie.

² Avatar është një ikonë ose figurë që përfaqëson një person të veçantë në një video lojë, forum në internet, etj.

Përmbledhni përgjigjet e dhëna nga studentët në një tabelë ose fletë të madhe.

Ushtrimi 2: Ushtrimi i vetë-prezantimit. Kohëzgjatja e ushtrimit është afërsisht 30-40 minuta. Kërkoni atyre të përgatisin një prezantim rreth tyre, duke iu përgjigjur pyetjeve të mëposhtme:

- 1) Unë jam
- 2) çfarë mund të bëj
- 3) çfarë më pëlqen të bëj...
- 4) atë që unë do të doja të mësoja të bëjë
- 5) atë që nuk më pëlqen ta bëj

Pasi të përgatitni informacionin (përgjigjet e pyetjeve më sipër), kërkoni që t'i transformojnë ato në një projekt që tregon histori.

Ushtrimi 3: Krijimi i një historie dixhitale / vetë-prezantimi dixhital.

Kohëzgjatja e ushtrimit është afërsisht 1 orë. Për realizimin e këtij ushtrimi, do t'ju duhet të paktën një kompjuter / pajisje inteligjente për student dhe një lidhje interneti, një mikrofon, kufje. Ju mund të përdorni mjete të ndryshme për tregimin dixhital, të tilla si... kjo varet nga preferencat tuaja, dhe aftësitë kompjuterike dhe preferencave të grupit të studentëve (do të duhet ta vlerësoni këtë në fazën përgatitore të këtij kapitulli). Kërkoni studentëve të zhvillojnë një vetë-prezantim duke përdorur tekst, imazhe, muzikë dhe zgjedhjen e një avatari. Kërkoni atyre të ndajnë rezultatet e tyre (prezantimin e tyre) me pjesën tjetër të grupit pasi të kenë mbaruar.

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnerit dhe krijoni historinë tuaj dixhitale.

Fotografia ime / Avatar	Përshkrimi i vetvetes:	Vepër arti (muzikë, film, libër, pikturë, etj.) që më përshkruan:

Session 10 – Privatësia online (në internet)

Për trajnuesin:

Ushtrimi 1: Diskutim.

Kohëzgjatja e ushtrimit është 15-20 minuta. Nxisni një diskutim në lidhje me konceptin e privatësisë midis studentëve. Këtu janë disa pyetje që mund të ndihmojnë në nxitjen e debatit (lista nuk është shteruese dhe mund të përdorni pyetje të tjera nëse i shihni se ato janë më të përshtatshme për grupin e studentëve me të cilët po punoni):

- A e dini se çfarë është privatësia?
- Nëse po, në cilin kontekst / rast keni dëgjuar për termin?
- A keni ndonjë informacion personal që mendoni se njerëzit e tjerë nuk duhet të dinë?
- Çfarë lloji të informacionit personal zakonisht ndani në internet?

Gjatë diskutimit, shkruani pikat kyçe në një tabelë / fletëpalosje, për t'u përdorur si kujtesë më vonë gjatë ushtrimeve të tjera. Kushtojini vëmendje të veçantë në lidhje me ato të dhëna që studentët tregojnë se janë dhe nuk janë komod për ndarjen në internet.

Ushtrimi 2: Definicionet.

Kohëzgjatja e këtij ushtrimi është 40 minuta. Zgjidhni fjalët kyçe që lidhen me konceptin e privatësisë dhe kërkonin nga studentët të japin përkufizime. Ndani grupin e studentëve në grupe më të vogla prej 3-4 veta. Për realizimin e këtij ushtrimi, grupet e ndara do të duhet të kenë të paktën një pajisje inteligjente, akses në Internet, një fletë letre dhe lapsa / shënues. Shpjegoni që megjithëse ata kanë nevojë të kërkojnë informacion në internet, përkufizimet duhet ti bejne me fjalët e tyre, nga materiali që kanë pasur mundësi ta lexojnë. Pasi studentët të kenë përfunduar përkufizimet, kërkonin që të paraqesin rezultatet e tyre para grupeve të tjera.

Pas prezantimit, sigurojini secilit grup një listë të përkufizimeve të koncepteve që u përfshinë në ushtrim dhe kërkonin që të krahasohen me përkufizimet e tyre. Diskutoni ndryshimet midis përkufizimit të studentëve dhe përkufizimeve të teksteve shkollore.

Përkufizimet: Kur flasim për privatësinë, duhet të sqarojmë disa koncepte që janë të lidhura me to.

Pëlqimi i informuar - ne po flasim për një pëlqim të informuar kur një person shpreh qartë vullnetin e tij / saj për të pranuar një trajtim të caktuar ose për të marrë pjesë në ndonjë veprim që përfshin informacionin e tij personal.

Të dhënat personale - të dhënat personale janë informacioni që identifikon një person në një mënyrë të drejtpërdrejtë. Të dhënat personale mund të përfshijnë: emrin dhe mbiemrin, adresën, numrin personal të identifikimit, datën e lindjes. Të dhënat personale mund të përfshijnë gjithashtu informacione që mund t'ju identifikojnë drejtpërdrejt, të tilla si fotografi, regjistrime zëri, etj.

Të dhëna të ndjeshme - këto janë të dhëna të cilat kërkojnë vëmendje të veçantë kur paraqiten në sferën online, për faktin se ato kanë të bëjnë me informacione personale siç janë - besimi fetar, mendimet politike, kushtet shëndetësore, etj.

Privatësia - termi privatësi tregon si të drejtën për të mbrojtur sferën tuaj private ashtu edhe mënyrën e përdorimit të të dhënave personale në botën online.

Për studentin: Ndiqni udhëzimet e trajnuesit dhe plotësoni ushtrimet.

Sesion 11 - Privatësia Online (në internet) 2

Qëllimi i aktivitetit është të rrisë ndërgjegjësimin midis studentëve në lidhje me rreziqe të ndryshme në lidhje me ndarjen e informacionit të tyre personal online (në internet), por edhe të promovojë ndërgjegjësimin në lidhje me aspektet e prezantimit online (në internet) që duhet të menaxhohen në mënyrë efektive. Filloni sesionin me një diskutim në lidhje me ngjarjet / rastet që kanë të bëjnë me (keq) përdorimin e informacionit të tyre personal online (në internet). Pastaj tregoj atyre dy profile të ndryshëm të njerëzve online (në internet), që përmbajnë disa nga informacionet e tyre personale dhe kërkoju atyre të identifikojnë informacione që mund të jenë të ndjeshme dhe të rrezikshme për t'u postuar online (në internet).

Leksioni/ Mësimi: Privatësia në epokën e internetit dhe rrjeteve sociale

Rrjetet e shërbimeve sociale (SSN) ose shkurt rrjetet sociale siç po quhen paraqesin sfida të reja për ruajtjen e privatësisë dhe sigurimin e të dhënave personale në epokën bashkëkohore. Rrjetet sociale, të tilla si Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn kanë miliarda përdorues. Një nga karakteristikat përcaktuese të SSN-ve është se nëse doni të bëheni pjesë e tyre duhet të bëni të dhëna të caktuara personale pak a shumë të disponueshme për publikun. Sipas Boyd (Ranieri, 2011), ka disa karakteristika përcaktuese të privatësisë në sferën online:

- 1) gjithçka që publikohet në internet vazhdon me kalimin e kohës;
- 2) është e mundur të kërkon në Internet për të gjetur informacionin personal të dikujt;
- 3) askush nuk mund të jetë i sigurt se kush është audienca.

Kjo do të thotë që sa herë që postojmë informacione, posaçërisht informacione personale në internet, duhet të jemi të vetëdijshëm se këto informacione do të qëndrojnë të kërkueshme për një periudhë më të gjatë kohore, që do të thotë se njerëzit ndoshta do të kenë qasje në të, t'i shkarkojnë ato dhe t'i ndajnë ato me njerëzit e tjerë. Prandaj, gjithmonë ta keni parasysh informacioni që po postoni të jeni komod me qëndrimin e saj për 10-20 vitet e ardhshme.

Ushtrimi 1: Gjetja e informacionit personal online (në internet).

Kohëzgjatja e këtij ushtrimi është afërsisht 30 minuta. Ligjëruesi / mësuesi do të drejtojë këtë ushtrim. Do t'ju duhet të paktën një kompjuter (për pedagogun), një projektor dhe / ose një tabelë elektonike (inteligjente) në të cilin do ti projektoshë gjetjet tuaja. Hapni një faqe të rrjetit social të rastësishëm dhe kërkon një foto të një përdoruesi. Shkarkoni figurën dhe hapni një program tjetër (mund ta kryeni në MS Word) dhe filloni të krijoni profilin e dikujt tjetër. Qëllimi i këtij demonstrimi është t'u tregojë studentëve se sa lehtë është të zotërojnë të dhënat personale të dikujt tjetër dhe t'i përdorin ato për qëllime që përdoruesi origjinal nuk ka njohuri e as që ka aprovuar ato.

Përfundoni ushtrimin me një debat. Ndani studentët në dy grupe. Zgjidhni një student për të qenë moderator, dhe tre studentë për të qenë arbitër. Kërkojuni dy grupeve të përgatisin prezantime mbi temën: përdorimi i rrjeteve sociale është (jo) i sigurt sepse... Një grup është pro, dhe grupi tjetër është kundër. Jepuni të dy grupeve 15 minuta për përgatitje. Pas kësaj, moderatori bën pyetje dhe moderon debatin. Arbitrat zgjedhin se cili grup ka "fituar" debatin – në fakt, nuk ka fitues aktualë, qëllimi i ushtrimit është t'i vendosni studentët në një pozicion që të jenë në gjendje të mendojnë për sa më shumë arsye pse rrjetet sociale janë të dobishme dhe si mund të përbëjnë një kërcënim për informacionin personal të përdoruesve. Kërkon nga gjyqtarët të sqarojnë vendimin e tyre.

Për studentin:

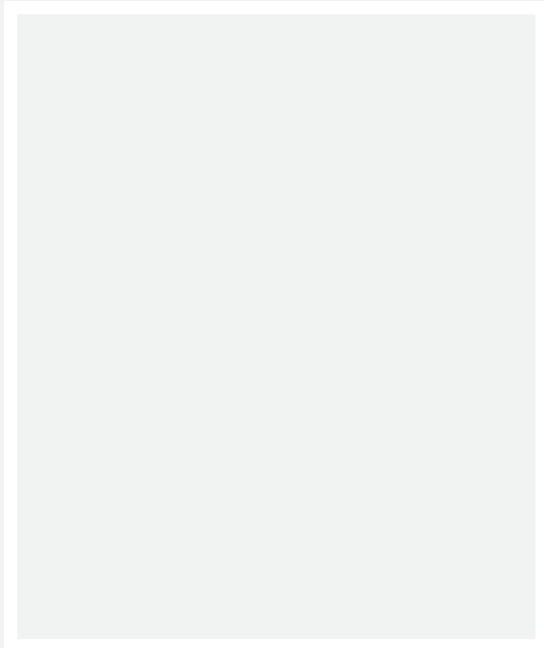
Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe merrni pjesë në debat.

Sesioni 12: Privatësia në internet: Identifikimi i informacioneve të rrezikshme

Për trajnuesin:

Kohëzgjatja e ushtrimit është 40-50 minuta. Ndani studentët në grupe me nga 4-5. Shpërndani materialet përgatitore (të paraqitura më poshtë), dhe kërkonin që të plotësojnë informacionin e kërkuar, bazuar në ato që kanë mësuar deri më tani për informacionin personal.

Profili Nr. 1

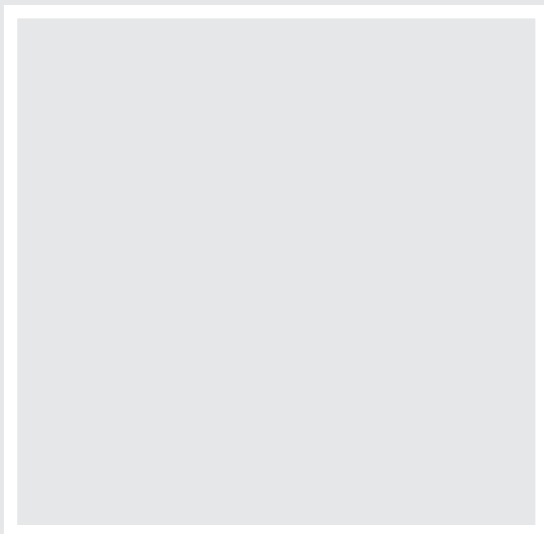

Unë quhem Irena Skenderi. Unë jam një 17 vjeç dhe jetoj në Tiranë. Unë jetoj me prindërit dhe vëllain tim në një shtëpi afër qendrës së qytetit.

Unë jam gjimnaziste dhe dua të bëhem aktore. Më pëlqen të kaloj kohë me miqtë e mi më të mirë Claudian dhe Arbenin. Ne shpesh shkojmë në plazh së bashku gjatë verës.

Nëse dëshiron të më kontaktosh mund të më shkruash një email në irenaskenderi@mailmailmail.com ose të më telefonosh në celularin tim në këtë numër: 123456789.

Profili Nr. 2

Unë quhem Alen. Unë studioj shkathtësitë kompjuterike në Shkup. Unë kam studiuar edhe jashtë vendit dhe kam shkuar në Barcelonë me një program të mobilitetit.

Unë jam duke planifikuar të vazhdoj arsimin tim në Gjermani. Unë jam i interesuar për gjithçka që ka të bëjë me kompjuterët. Më kontaktoni për çdo temë interesante ose pyetje që keni.

3Source of image: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.pngegg.com%2Fen%2Fpng-xgrq&psig=AOVaw0MhH5a7A-ZULQOs5Ucecnp&ust=1596456820651000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCMIVhqe_DoCFQAAAAAdAAAAABAJ

4Source of image: https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.deanpng.com%2Fpng-creative-commons-license-robe-edward-kenway-costum-2440612%2F&psig=AOVaw0MhH5a7A-ZULQOs5Ucecnp&ust=1596456820651000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCMIVhqe_DoCFQAAAAAdAAAAABAP

Informacioni i shpalosur	Analiza e rrezikut
A është zbuluar emri? Po Jo	A mund të jetë kjo e rrezikshme? Ju lutemi jepni një shembull
A është zbuluar mosha? Po Jo	A mund të jetë kjo e rrezikshme? Ju lutemi jepni një shembull... Kur është në rregull të japësh informacione në lidhje me moshën tënde?
A zbulohen informacionet e kontaktit? Po Jo	A mund të jetë kjo e rrezikshme? Ju lutemi jepni një shembull Kur është në rregull të japësh informacione se si njerëzit mund të kontaktojnë me ty? Cili informacion?

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe përfundoni ushtrimin.

Session 13: Siguria në internet

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij sesiioni është të rrisë njohuritë e studentëve në lidhje me strategjitë për sigurinë online (në internet). Filloni sesiinin me një prezantim të shkurtër të konceptit të sigurisë online (në internet), para se të kaloni në ushtrime praktike që do të mbështesin zhvillimin e aftësive praktike midis studentëve në lidhje me strategjitë dhe mjetet e sigurisë online (në internet).

Leksion/ Mësim: Privatësia and dhe siguri online (në internet)

Çështja e privatësisë dhe sigurisë në internet nuk përfshin vetëm informacionin personal që ne kemi vendosur ta bëjmë publikisht, por edhe informacionin e marrë nga palët e tjera. Shumë nga aktivitetet që kryejmë në Internet, qoftë kjo blerja në Internet, pagesa e faturave, apo thjesht hyrja në një faqe në internet, pëlqimi i faqeve në mediat sociale, pjesëmarrja në sondazhe në internet, kuize dhe lojëra, karakterizohen nga përdorimi të informacionit personal në lidhje me përdoruesit. Ndonjëherë, faqet e internetit të caktuara mund të kërkojnë informacionin tuaj personal (shembulli më themelor është se faqet e internetit të caktuara mund të kërkojnë datën tuaj të lindjes për të konfirmuar që nuk jeni të mitur) duke plotësuar formularë elektronikë; ky informacion mund të përdoret për qëllime tregtare. Ndonjëherë, të dhënat personale të përdoruesit mbledhen pa dijeninë e tij / saj dhe shpesh pa miratim specifik përmes regjistrave të të dhënave dhe cookies³.

Çfarë janë regjistrat e të dhënave? Kur jeni të lidhur në Internet, serverat e ofruesve regjistrojnë automatikisht lidhjen. Qëllimi i këtyre regjistrave të të dhënave është të marrin një pasqyrë të historisë së shfletimit; kjo mund të përdoret për të krijuar profilin e një përdoruesi i cili më vonë mund të përdoret për qëllime komerciale.

Çfarë janë cookies? Cookies janë programe të vogla të cilat regjistrojnë informacione në lidhje me preferencat e përdoruesit. Për shembull, një menaxher i një faqe në internet mund të njohë përdoruesin i cili viziton faqen, të analizojë frekuencën e vizitave dhe të marrë njohuri për preferencat e vizitorëve. Direktiva e fundit e Bashkimit Evropian kërkon që faqet e internetit të kërkojnë pëlqimin e qartë në emër të vizitorit për përdorimin e cookies dhe llojin e cookies që përdoren.

Çfarë është phishing⁴? Phishing i referohet praktikës së mbledhjes së informacionit. Phishing mund të jetë, për shembull, dërgimi i postës elektronike te përdoruesit e internetit, në të cilën dërguesi, duke pretenduar të jetë një bankë ose institucion tjetër zyrtar, i kërkon përdoruesit informacione personale.

Ushtrim: Bërja e një udhëzuesi për privatësinë online (në internet).

Kohëzgjatja e ushtrimit është 60-90 minuta. Ndani grupin në grupe më të vogla me 4-5 nxënës. Për të kompletuar ushtrimin, secilit grup do t'i duhet një kompjuter, ose disa fletë letre, stilolapsa / lapsa, shënues. Kërkojuni studentëve të bashkëpunojnë në krijimin e një udhëzuesi për privatësinë në internet. Udhëzuesi duhet të përbëhet nga një listë e përcaktuar e këshillave praktike që studentët do t'u jepnin bashkëmoshatarëve dhe të dashurve të tyre, në mënyrë që të mbrojnë veten dhe të dhënat e tyre personale në internet. Sigurohuni që ata janë të vetëdijshëm se duhet të japin një shpjegim për secilën nga këshillat e dhëna në udhëzuesin që po zhvillojnë. Lejoni studentët të bëjnë një hulumtim të vogël dhe të eksplorojnë zgjidhje të ndryshme për privatësinë në internet.

Pas përfundimit të punës në grup (45-60 minuta), kërkon nga grupet e ndryshme të paraqesin rezultatet para kolegëve të tyre. Kërkojini grupit të zgjedhë këshillat më të dobishme dhe veçojini ato në një tabelë ose një tabelë.

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe përfundoni ushtrimin.

³ Cookies janë dosje teksti me pjesë të vogla të të dhënave - si një emër përdoruesi dhe fjalëkalim - që përdoren për të identifikuar kompjuterin tuaj ndërsa përdorni një rrjet kompjuterik.

⁴ Praktika mashtruese e dërgimit të postës elektronike që pretendon të jetë nga kompani me reputacion në mënyrë që të nxisë individët të zbulojnë informacione personale, të tilla si fjalëkalimet dhe numrat e kartave të kreditit.

Sesioni 14: Përdorimi i përmbajtjes nga interneti

Qëllimi i kësaj sesioni është të rrisë ndërgjegjësimin tek studentët në lidhje me problemin e plagjiaturës elektronike, dhe t'i mësojë ata në lidhje me përdorimin e duhur të burimeve elektronike. Filloni sesionin duke pyetur studentët se cila është praktika e tyre e zakonshme e përdorimit të burimeve të tjera për të shkruar një punim. Shkruajni këto, në një tabelë ose fletë të madhe.

Leksioni/Mësimi: Plagjiaturë elektronike

Plagjiatura elektronike, me terma të thjeshtë, i referohet praktikës së zakonshme "kopjo dhe ngjit", duke shkaktuar shqetësime të mëdha në lidhje me autorësinë dhe origjinalitetin në epokën e Internetit. Për të sajuar këtë problem, janë zhvilluar zgjidhje të ndryshme të programeve anti-plagjiaturë, me sukses të ndryshëm. Sidoqoftë, disa ekspertë propozojnë strategji të ndryshme për t'u marrë me këtë çështje, duke u përqëndruar më shumë në parandalimin, dmth. për të kuptuar se çfarë është qëllimi i përdorimit të burimeve të tjera dhe si mund të përdoret në mënyrë efektive dhe të duhur në zhvillimin e përmbajtjes. Plagjiatura mund të ndodhë për një shumëllojshmëri arsyesh - nga qëllimi për të kryer një mashtrim, te mungesa e të kuptuarit se si funksionon referenca, te paaftësia për të shprehur ide origjinale.

Plagjiatura nuk është një problem që jo vetëm që paraqet rreziqe për origjinalitetin e mendimit dhe inovacionit, por gjithashtu është shumë i dëmshëm për të drejtat intelektuale.

Ushtrimi 1: Diskutim.

Kohëzgjatja e përafërt e këtij ushtrimi është 20-30 minuta. Tema e diskutimit është përdorimi i burimeve të tjera elektronike gjatë shkrimit dhe koncepti i citimit. Më poshtë janë disa shembuj të pyetjeve që mund të ndihmojnë në nxitjen e diskutimit:

- A e dini se çfarë do të thotë citim?
- A keni përdorur ndonjëherë disa burime elektronike kur bëni detyrat e shtëpisë / duke shkruar një punim hulumtues?
- Kur përdorni burime elektronike, a citoni prej tyre?
- Nëse citoni, a e tregoni autorin e vlerësimit? Nëse po, si?
- Përveç tekstit, a është e mundur të citojmë nga media të tjera, të tilla si filma, këngë? Sigurohuni që të shkruani pikat më të rëndësishme në një tabelë ose një tabelë.

Exercise 2: Kërkimi i citateve.

Kohëzgjatja e përafërt e ushtrimit është 30-45 minuta. Ndani grupin në çifte. Studentët mund të përdorin letër për të përfunduar ushtrimin, por disponueshmëria e një pajisjeje inteligjente (kompjuter / smartphone / tabletë) dhe lidhja e Internetit do ta bëjnë më të lehtë përfundimin e ushtrimit dhe kryerjen e hulumtimit në mënyrë efektive.

Sigurohuni studentëve fleta për këtë ushtrim (paraqitur më poshtë). Këto fleta përbëhen nga citime të autorëve të njohur. Detyra e studentëve është të gjejnë burimin e citimit dhe datën e tekstit. Pasi studentët të identifikojnë autorët, kërkoni që të përdorin citatet e dhëna për të shkruar një tekst të shkurtër. Pas përfundimit të punës në dyshe, kërkoni nga studentët të paraqesin rezultatet e tyre të kërkimit dhe të lexojnë tekstet e shkurtra duke përdorur citimet.

Pas ushtrimit, shpjegoni citimin e duhur dhe demonstroi shembuj të citimit të përgatitur më parë.

Për studentin:

Ndiqui udhëzimet e trajnuesit dhe plotësoni ushtrimin.

Citati	Kush?	Kur?	Burimi?
Lavdia më e madhe në të jetuarit nuk qëndron në ate që asnjëherë nuk keni rënë, por në ngritjen sa herë që biem.			
Mënyra për të filluar është të heqësh dorë nga bisedat dhe të fillosh të bësh.			
Njëzet vjet nga tani do të zhgënjeheni më shumë nga gjërat që nuk i keni bërë sesa nga ato që keni bërë.			
Ata që guxojnë të dështojnë, ne parim mund të arrijnë shumë.			
Miku është dikush që të jep liri të plotë për të qenë vetvetja.			

Sesioni 15: Hyrje në të drejtat autoriale

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij sesiioni është të rrisë ndërgjegjësimin dhe njohuritë e studentëve në lidhje me konceptin e të drejtës së kopjimit dhe koncepte të tjera që lidhen me të. Para fillimit të mësimit, pyesni studentët nëse janë të njohur me termin Creative Commons. Pyesni studentët nëse ata kanë shkarkuar ose përdorur ndonjëherë përmbajtje përmes torrenteve / në mënyrë të paligjshme. Sigurohuni që të shpjegoni pasojat e shkeljes së tillë të të drejtave të autorit.

Leksionë/Mësim: E drejta e autoriale

Punimet krijuese (libra, filma, muzikë) mbrohen nga e drejta autoriale. E drejta autoriale i referohet një sërë të drejtave ekskluzive të përdorimit ekonomik të veprës, si dhe të drejtave morale që mbrojnë personalitetin e autorit. Një koncept i lidhur me të drejtat e autorit është copyleft. Copyleft ofron një interpretim të ndryshëm të së drejtës së kopjimit, duke u caktuar të drejta njerëzve në një mënyrë tjetër. Për shembull, në të drejtën autoriale, shumica e të drejtave, përfshirë riprodhimin dhe modifikimin, i përkasin autorit të veprës, ndërsa në copyleft, këto i transferohen përdoruesit. Bazuar në themelet e copyleft, u themelua Creative Commons në 2001. Creative Commons është një organizatë jo fitim prurëse, e cila mban licenca të hapura të përmbajtjes.

Ushtrimi 1: Debat.

Kohëzgjatja e përafërt e këtij ushtrimi është 15-20 minuta. Tema e diskutimit është të drejtat autoriale. Pyesni studentët se cilat janë njohuritë e tyre aktuale për të drejtat autoriale. A e dinë ata në cilën mënyrë të drejtat autoriale implikojnë përdorimin e tyre të përmbajtjes në internet?

Këtu janë disa shembuj të pyetjeve që mund të përdoren për të nxitur debatin. Ju mund të bëni pyetje të tjera ose t'i shtoni pyetje këtij grupi:

- **A keni dëgjuar ndonjëherë për termin e drejta autoriale? Nëse po, a e dini se çfarë do të thotë?**
- **A e dini se çfarë është shkelja e të drejtës autoriale?**
- **A keni dëgjuar për pasojat e mundshme të shkeljes së të drejtës autoriale?**

Është shumë e mundur që grupi i studentëve të mos ketë njohuri të mëparshme mbi konceptin, dhe që ju do të duhet të jepni shpjegimin themelor. Mundohuni të përdorni sa më shumë shembuj dhe situata praktike të jetës reale, për ta bërë këtë koncept abstrakt, më të qartë dhe të kuptueshëm. Çdo herë që jepni një shpjegim, pyesni grupin për shembuj, për t'u siguruar që ata e kanë kuptuar atë për të cilën po flisni.

Sigurohuni që të shkruani fjalë kyçe dhe pika kyçe në një tabelë ose fletë të madhe.

Exercise 2: Creative Commons

Kohëzgjatja e ushtrimit është 45-60 minuta. Ndani studentët në grupe me nga 3-4. Detyra e grupeve është të vlerësojnë tre raste (të dhëna në një material të veçantë), dhe të përcaktojnë se cilat përdorime janë në përputhje me kushtet e përdorimit të autorit dhe cilat jo. Jepni studentëve 30-40 minuta për punë në grupe. Pas përfundimit të punës në grup, kërkonin nga grupet të paraqesin gjetjet e tyre dhe të elaborojnë vendimet e tyre.

Një fletë-sqarim konsiston në shpjegime në lidhje me licencat e Creative Commons dhe tjetra paraqet tre rastet që do të vlerësohen.

Për studentin: Ndiqni udhëzimet e trajnerit dhe plotësoni ushtrimin:

Skenari Nr. 1

Samiu dëshiron të bëjë një prezantim në PowerPoint rreth atraksioneve turistike të qytetit të tij të lindjes. Ai dëshiron të përfshijë foto që i gjeti në Google Images.

Pyetjet:

A mundet Samiu të përdorë një fotografi pa treguar burimin? Pse? A mund ta përdorë ai fotografinë në reklamën e tij të hotelit lokal? A mund ta modifikojë ai fotografinë ?

Skenari Nr. 2

Liliana po shkruan një ese për ndryshimin e klimës. Ajo vendos të bëjë një hulumtim të vogël në internet për të marrë informacionin e duhur. Me të kërkuar, ajo gjen një mori burimesh, ndër të cilat një studim përkatës që shkruajnë për çështjet që ajo intereson më shumë. Ajo vendos të përdorë materialin.

Pyetje:

A mund ta kopjojë Liliana përmbajtjen në esenë e saj? Pse? A mund ta përdorë ajo përmbajtjen pa treguar burimin? Si të tregohet burimi?

Skenari Nr. 3

Omeri është duke bërë detyrat e tij në lidhje me Luftën e Parë Botërore. Ai vendos të përdorë disa materiale nga Wikipedia.

Pyetje:

A duhet që Omer të përdorë përmbajtjen e Wikipedia-s? Pse? A mund ta përdorë Omeri përmbajtjen pa treguar burimin? Si të tregohet burimi?

Sesioni 16: Zhvillimi i përmbajtjes

Për trajnuesin:

Qëllimi i këtij aktiviteti është të stimulojë studentët që të përdorin siç duhet përmbajtjen në internet kur zhvillojnë përmbajtjen e tyre.

Leksioni/Mësimi: Përdorimi i përmbajtjes online (në internet)

Sot ka shumë web faqe në internet dhe baza të të dhënave që përmbajnë përmbajtje të lëshuar nën licencën e Creative Commons. Është e rëndësishme të njihni këto burime, si dhe mënyrën se si mund ta përdorni këtë përmbajtje në mënyrë që të mos shkelni të drejtat e autorit. Lista më poshtë përmban disa uebfaqe që shfaqin përmbajtje që mund të përdoret falas, nën licencën Creative Commons:

- Music: ccMixter.org, MusOpen, FMA – Free Music Archive, TeknoAXE
- Wikimedia Commons
- Flickr Creative Commons
- Unsplash
- Libreshot

Ushtrimi 1: Krijimi i një motoje.

Kohëzgjatja e ushtrimit është afërsisht 120-180 minuta. Për të përfunduar ushtrimin, secili student ka nevojë për qasje në një kompjuter dhe lidhje interneti. Mund të kërkohen njohuri themelore të përpunimit të word'it dhe image, dhe mësuesi duhet të sigurojë ndihmë kur është e nevojshme. Studentëve u kërkohet të zhvillojnë dhe reklamojnë një moto ose parullë të zgjedhur prej tyre (ata nuk kanë pse të sajojnë parullën, ata mund të përdorin citatet, motot ose parullat e tyre të preferuara) dhe të krijojnë një reklamë të shkurtër duke përdorur materiale multimediale që i gjejnë në internet.

Për studentin:

Ju jeni gati të punoni në promovimin e motos tuaj.

Mendoni për moton tuaj të jetës. Si do t'ua komunikoni të tjerëve? Nuk duhet domosdoshmërisht të përfshijë vetëm tekst - mund të shtoni imazhe, tinguj dhe animacione lëvizëse.

Bibliografia

Bulger, M., & Davison, P. (2018). The Promises, Challenges and Futures of Media Literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 10(1).

Friesem, E. (2014). A Story of Conflict and Collaboration: Media Literacy, Video production and Disadvantaged Youth . *Journal of Media Literacy Education*, 6(1). www.jmle.orgwww.jmle.org

Mihailidis, P. (2009). CIMA Research Report: Media Literacy: Empowering Youth Worldwide. Center for International Media Assistance (CIMA).

Ranieri, M. (2011). Digital & Media Literacy Education. *Virtual Stages Against Violence*

MScheibe, C., & Rogow, F. (2012). *The Teacher's Guide to Media Literacy: Critical Thinking in a Multimedia World*. Corwin.

Smiler, A. (2014). *Practice Matters*.

Thoman, E., & Jolls, T. (2008). *Media Literacy Education Part I: Theory CML MediaLit Kit™ A Framework for Learning and Teaching in a Media Age Edition 2 Edition 2 Edition 1*. http://medialit.org/pdf/mlk/ola_mlkorientation_

Tuominen, S., & Kotilainen, S. (2012). *Pedagogies of Media and Information Literacies*. UNESCO. www.iite.unesco.org

Co-funded by the
Erasmus+ programme
of the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.